

धर्मकीर्ति

THE DHARMAKIRTI

A BUDDHIST MONTHLY

धर्मकीर्ति संरक्षण कोषको तर्फबाट भिक्षुणी विद्यावारिधि प्रदान गर्नुभएको साधुवाद-पत्र ग्रहण गर्नुहुँदै
विद्यावारिधि प्रदान गरिने धम्मविजया ।

येँया पुन्डी

वर्ष-२१; अङ्क-६

बिक्रम सम्वत् २०६०

धर्मकीर्ति

१. 'धर्मकीर्ति' प्रत्येक पूर्णिमाको दिन निस्कन्छ ।
२. 'धर्मकीर्ति' का लागि धार्मिक, सामाजिक एवं नैतिक पक्षका लेखहरू लेखी पठाउनु होस् ।
३. विहार एवं विभिन्न स्थानहरूमा भएका बौद्ध गतिविधिहरू समयमै (औसिसम्म) हामीलाई लेखी पठाउनु होस् ।
४. हामी तपाईंको स्वस्थ प्रतिक्रियाको स्वागत गर्दछौं ।
५. लेखकद्वारा लेखिएको कुनै पनि विचारको जिम्मेवार लेखक आफै हुन्छ- सम्पादक मण्डल हुने छैन ।

विषय-सूचि

१. बुद्ध-वचन	-	१
२. सम्पादकीय- गुरु पूर्णिमा	-	२
३. धम्मपद-१६२	- रीना तुलाधर	३
४. सम्यक दृष्टि	- डा. गणेश माली	५
५. उदाहार	- भूषण हुमागाई	८
६. दान चेतना	-	१०
७. धर्मकीर्ति पत्रिकाको विशेष सदस्यहरू	-	१०
८. विज्ञान स्कन्ध र प्रकृया प्रवर्तित अवधारणा:	- आचार्य श्रीधर राणा	११
९. सप्तरत्न धन-४ ओतप्प (डर)-४	- प्रकाश वज्राचार्य	१४
१०. छलफल	- मेघदूत	१७
११. थौकन्हे पञ्चशीलया उपादेयता	- प्रविणा महर्जन	१९
१२. धर्मकीर्ति विहार-गतिविधि	-	२२
१३. बाल आश्रमलाई सहयोग	-	२४
१४. धर्म प्रचार-समाचार	-	२५

- धर्मकीर्तियात छिगु ग्वाहालीया आवश्यकता दु । छिगु प्रत्येक ग्वाहाली पत्रिकाया लागी तःधंगु तिबः ज्वीफु ।
- छि थः ग्राहक जुया दिसैं, मेपिन्त नं ग्राहक याना दिसैं ।
- छि थःगु पसः, उद्योग, व्यापार, कार्यालयया बिया द्यगु प्रत्येक विज्ञापन पत्रिकायात तःधंगु ग्वाहाली ज्वनी ।
- धार्मिक व सामाजिक पक्षया रचना च्वया, सुभाब व सल्लाह बिया पत्रिकायात रोचक व स्तरीय याय्गुली नं ग्वाहाली बीफु ।
- आसे धयादीमते, बिचाः याना दिसैं- 'धर्मकीर्ति' यात बांलाकेत छि गुकथं ग्वाहाली बिया दीफु ।

प्रमुख व्यवस्थापक
विद्यासागर रञ्जित
फोन: ४२५८ ९५५, ४२२४ ९१२

व्यवस्थापकहरू
चिनीकाजी महर्जन
फोन: ४२५३ १८२
ज्ञानेन्द्र महर्जन
फोन: ४२७६ ९०८

सह-व्यवस्थापक
धुवरत्न स्थापित
फोन: ४२५७ ५७२

सम्पादक
भिक्षुणी वीर्यवती
फोन: ४२५९ ४६६

प्रधान सम्पादक
भिक्षु अश्वघोष महास्थविर
फोन: ४२५९ ११०

प्रकाशक र विशेष सल्लाहकार
भिक्षुणी धम्मवती
फोन: ४२५९ ४६६

कार्यालय
धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी
धर्मकीर्ति विहार
श्रीघ: नघ:टोल
पोष्ट बक्स नं. ४९९२
काठमाडौं
फोन: ४२५९ ४६६

बुद्ध सम्बत् २५४७
नेपाल सम्बत् १९२३
इस्वी सम्बत् २००३
बिक्रम सम्बत् २०६०

विशेष सदस्य	रु.	१०००/-
वा सो भन्दा बढी		
वार्षिक	रु.	७५/-
यस अङ्को	रु.	६/-

धर्मकीर्ति

(बौद्ध मासिक)

THE DHARMAKIRTI

A Buddhist Monthly

SEPTEMBER 2003

वर्ष- २१	अङ्क- ६	येँया पुन्ही	आरिबन २०६०
----------	---------	--------------	------------

★ धर्मपूर्वक मातापितालाई पालन-पोषण गरोस्, धर्मपूर्वक व्यवहार र व्यापार गरोस्, गृहस्थहरूले यस प्रकार आलस्य र झेलाहा कामलाई छाडेर आफ्नो धर्म पालन गर्नु पर्दछ ।

★★★

★ दुःखलाई निर्मूल नाश गर्नको लागि उत्तम आचरण र चरित्रव्रत पालन गर्नु अत्यन्त आवश्यक छ ।

★★★

★ आफूलाई आफैले उठाउ, आफैले परीक्षा गर, यस प्रकार तिमी आफै रक्षा गर्दै, विवेक शील भएर सुखपूर्वक यो संसारमा विचरण गर ।

★★★

विश्वास र कर्तव्यपालन

गौतम बुद्धले शान्तिका लागि धेरै कुराहरू बताउनु भएको छ । ती मध्ये विश्वास पात्र बन्नु र कर्तव्यपरायण हुनु अति आवश्यक कुरो हो । सूत्र पिटकको दीघ निकाय नाम गरेको ग्रन्थमा उल्लेखित सिगालोवाद सूत्रमा बुद्धले पहिला घर परिवारमा शान्तिको खांचो रहेको कुरा बताउनु भएको छ । घरपरिवारमा शान्ति ल्याउनको लागि आमा बुबा र छोराछोरीहरू बीच एक आपसमा विश्वास पात्र बन्न सक्नु पर्ने र कर्तव्य पालन हुनुपर्ने कुरा समावेश गरिएको छ । त्यसपछि पति पत्नि बीच र साथी साथी बीच, गुरु शिष्य बीच, कर्मचारी र मालिक बीच परस्पर विश्वास कायम रहनु पर्ने र कर्तव्यपरायण हुनुपर्ने कुरा बुद्धले २५०० वर्ष पहिला नै प्रस्तुत गरिसक्नु भएको कुरा आज पनि एकदम सान्दर्भिक र समसामयिक भएको देखिन्छ । बुद्धको विचार अनुसार विश्वशान्तिको कुरा भन्दा पहिला घर परिवारमा शान्ति हुनु अत्यावश्यक देखिन्छ । हरेक घरमा परस्परमा अविश्वास र कर्तव्यपरायण नभएको चर्चा सुनिन्छ । त्यसैले होला धेरै जसो पारिवारिक कलहले गर्दा जताततै अशान्ति फैलिरहेको देखिन्छ ।

उदाहरणको लागि रौतहट फतुहाहर्साहा गाविस ४ बाट प्राप्त नरमाइलो समाचार अगाडि सार्न सक्छौं - "सम्पत्तिको लोभमा छोरीद्वारा आफ्नै वृद्ध बुबा आमामाथि विश्वास घात" बुढेसकालको सहारी साँझ विहेपछि

पनि माइती ल्याएर राखेकी जेठी छोरीले सम्पत्तिको लोभमा आफ्नै बुबा आमाको सबै जग्गा जालसाजी गरी आफ्नै नाममा रजिष्ट्रेशन पास गराई आफ्नो श्रीमान्को घर फर्केपछि बृद्ध दम्पतीले न्यायका लागि जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा उजुरी दर्ता गराएका छन् । कस्तो अन्याय र विश्वासघातले भरिएको कुरा सुन्न परेको यो ?

बुद्ध शिक्षानुसार शान्तिका लागि प्रत्येक क्षेत्रमा हरेक व्यक्तिले आ-आफ्नो कर्तव्य पालन गरी विश्वासपात्र बन्न अति आवश्यक छ । संघ संस्थाहरूमा पनि एक अर्काप्रति विश्वास गर्न लायक कार्य गरी इमान्दारीताका साथ आ-आफ्ना कर्तव्य पालन गर्न अत्यावश्यक छ । यस्तो हुन सकेमा भगडा र अशान्ति हुन पाउने छैन ।

आज बुद्ध जन्मभूमी नेपाल हत्या र हिंसाले आतंकित छ । यी सबैको कारण एक आपसमा छाएको अविश्वास र कर्तव्य बानी व्यवहार हो । काम भन्दा कुरा बढि गर्ने बानी र यथावादी तथाकारी हुन नसक्नु अर्को कारण हो ।

त्यसैले शान्तिको चाहना गर्दै आवाज उठाउँदैमा शान्ति आकाशबाट झर्ने चीज होइन । मानिसहरूले आ-आफ्नो स्वार्थी व्यवहारमा परिवर्तन गरी इमान्दारी पूर्वक कर्तव्य पालनतर्फ आफूलाई लगाउन सकेको खण्डमा शान्ति कायम हुनेछ । धर्मकीर्तिले यसै शान्तिको आशा राखेको छ ।

धम्मपद-१६२

रिना तुलाधर

“परियत्ति सदधम्म कोविद”

आरोग्या परमा लाभान्-सन्तुष्टि परमं धनं
विस्सासा परमा ज्ञाती-निब्बानं परमं सुखं

अर्थ- निरोगी हुनु जति ठूलो लाभ अरु कुनै छैन, सन्तुष्ट हुनु जति ठूलो धन अरु कुनै छैन, विश्वासी मानिस नै सबभन्दा ठूलो ज्ञाती बन्धु हो, निर्वाण नै सबभन्दा ठूलो सुख हो ।

घटना- उपरोक्त गाथा भगवान् बुद्धले जेतवन विहारमा कोशल देशका महाराजा प्रसेनजितको कारणले आज्ञा हुनु भएको हो ।

प्रसेनजित महाराज धेरै खञ्जुवा स्वभावका थिए । एकपटक खाना खाँदा उनले चामल चारमानाको भातका साथसाथै अनेकौं प्रकारका तरकारीका परिकारहरू खाने गर्थे । जसले गर्दा उसको भुँडी नराप्नो संग बढेको थियो । एकदिन भोजन खाइसके पनि कुनै कारणवस विश्राम नै नगरिकन उनी भगवान् बुद्ध बस्नु भएको विहारमा पुगेछ । आफ्नो पेटमा असाधारण रूपले कोचिएका खानाको कारणले होला उनले आफ्नो शरीर उकुस मुकुस भएको अनुभव गर्न थाल्यो । सजिलो तरिकाले आराम पूर्वक बस्न सकेनछ राजा प्रसेनजित । राजालाई एकछिन लेटेर आराम लिने इच्छा भइरहेको थियो । तर भगवान् बुद्धको अगाडि लेट्ने आँट पनि आएनछ । त्यसैले आफ्नो शरीर असजिलो तरिकाले ढल्काई हाई हाई गर्दै छूटपटाउँदै बसेछ ।

महाराजको यस्तो अप्ठ्यारो तरिकाको हालत देखेर भगवान् बुद्धले यसरी सोध्नु भएछ- “के भयो महाराजालाई ? भोजन पछि विश्राम नगरीकन नै आउनु भएको हो कि कसो ?

महाराजले भने-

“भो भगवान् ! मलाई भोजन खाइसकेपछि सधैँ यसरी नै असजिलोपना महसूस हुने गर्छ ।”

महाराजको यस्तो उत्तर सुनेपछि भगवान् बुद्धले महाराजलाई गाथाद्वारा उपदेश दिँदै भन्नुभयो-

“जसले सीमा नाघी धेरै मात्रामा खाना खाने गर्छ, जसले खानाले भरिसकेको आफ्नो पेटमा सुंगुरले जस्तै फेरि फेरि खाना थप्दै जान्छ, त्यसलाई आलस्य रुपी रोगले सताउने गर्छ । जति खेर पनि शरीर सीधा राख्न नसकी लेटिरहने बानी पर्छ ।

यसरी नै बुद्धले अर्को गाथाद्वारा पनि उपदेश दिँदै भन्नुभयो-

“त्यसैले मानिसले सधैँ स्मृतिपूर्वक मात्रा मिलाएर मात्र खाना खाने गर्नुपर्छ । मात्रा मिलाई खाना खाने ज्ञान्ने व्यक्तिको शरीर हलुका र फुर्तिलो हुन्छ । खाएको खाना सजिलै पच्ने हुनाले उसलाई नचाहिँदो वेदनाले सताउँदैन । फलस्वरूप उ स्वस्थ र निरोगी भई धेरै वर्ष बाँच्न सक्छ ।”

गाथाद्वारा आज्ञा भएको बुद्धको यस उपदेशलाई स्मरण गर्ने क्षमता पनि थिएन राजा प्रसेनजितमा । त्यसकारण भगवान् बुद्धले अगाडि तिर बसिरहेका सुदर्शन माणवक (प्रसेनजित राजाका भतिजा) लाई सम्बोधन गर्दै भन्नुभयो- “हे माणवक ! तिमीले यस गाथालाई कण्ठस्थ पारी सम्भरारख्नु ।

सुदर्शनले बुद्ध समक्ष प्रश्न राख्दै सोध्यो- “भो भगवान् ! गाथा सम्भरेर मैले के गर्नु पर्छ ?” भगवान् बुद्धले भन्नुभयो-

“महाराजाले भोजन खाँदा खाँदै सबभन्दा अन्तिम गाँस खाने लागेकै बेलामा तिमीले यस गाथालाई पढेर सुनाइदिनु । अनि महाराजाले यस गाथाको अर्थ सम्भरेर त्यस अन्तिम गाँस को खाना नखाईकन त्याग्ने छ । त्यसपछि त्यसबाँकी राखेको अन्तिम गाँसमा भातका कति गोडा बाँकी रहनेछन् त्यसलाई गनेर राख्नु । गनेर राखेको भातको गोडाको संख्या जति छ त्यति नै संख्या मा चामलको गोडा अर्को पटक भात पकाउने बेला घटाएर पकाउनु दिनु । यसरी दिनहुँ महाराजाको खानाको मात्रामा घटाउँदै लाने गर्नु ।

सुदर्शनले बुद्धको आज्ञा शिरोपर गरी फर्के । त्यसपछिबाट बिहान बेलुकी राजाले खाना खाने बेला सुदर्शनले धर्ना दिन थाल्यो । जब अन्तिम गाँस बाकी हुन्थ्यो तब उसले गाथा सुनाउने गर्न थाल्यो । अनि राजाले त्यस गाँसलाई त्याग्ने गर्थ्यो । त्यसरी नखाइकन त्यागेको गाँसमा भातका गोडा जति बाँकी हुन्थ्यो, अर्को पटक भात पकाउँदा त्यति नै संख्याको चामलको गोडा घटाई भात पकाउने गर्न थाल्यो । यसरी दिनपर दिन महाराजलाई भात पकाउने चामलको मात्रामा कमी हुँदै गयो र महाराजको खानाको मात्रामा पनि कमी हुँदै गयो ।

महाराजाले पनि आफूलाई बुद्धले सिकाउनु भएको गाथा सुनाउने गरेको कारणले भतीजा सुदर्शनलाई दैनिक एक हजार रूपैयाको रकम बकस

दिने गर्न थाल्यो । यही क्रममा दिनहुँ घट्टै गएको राजाको खानाको मात्रा चारमानाबाट एक माना चामलको भातमा भर्न पुगेछ । जब राजाको आहार एकमाना चामलको भात हुन पुग्यो, तब उसको शरीर पहिला भन्दा निकै हलुका, सुखी र निरोगी बन्न पुग्यो । यसरी राजा आफैले आफूलाई पहिला भन्दा धेरै फरक भएको महशूस गर्न थाल्यो । ज्यादै खुशी हुन थाल्यो राजा । त्यसैले एकदिन राजा प्रसेनजितले भगवान् बुद्ध समक्ष पुगी यसरी विन्ति गर्न थाल्यो— “भो भगवान् ! अहिले म सुखी छु । मेरो शरीर अहिले यति हलुका भइसकेको छ कि मैले अब मृग र घोडालाई समेत लखेट्दै पकड्न सक्ने, भइसकेको छु । त्यतिमात्र होइन, पहिला मेरै भतिजा सुदर्शन संग मेरो भगडा परिरहनथ्यो । तर अहिले हाम्रो छोरी वजिरा कुमारीलाई उसंग विवाह गरिदिएँ । त्यसैले उसंग भइरहेको युद्ध पनि शान्त भयो । त्यसैले पनि म सुखी छु । धेरै अगाडि देखि हराइ राखेको

बहुमूल्य माणिक रत्न, जुन राजपरिवारको सम्पत्ति थियो, त्यो अहिले मेरै हातमा पर्न आएको छ । त्यसैले पनि म सुखी छु । भगवानका श्रावकहरूको विश्वास जित्नका लागि भगवान बुद्धको आफन्तकी छोरीलाई विवाह गरी मेरो दरवारमा भित्र्याएको छु । अतः यस घटनाले पनि म सुखी बनेको छु ।

प्रसेनजित महाराजको यी सबै कुरा सुनि सकेपछि भगवान् बुद्धले भन्नुभयो—

“हे महाराज ! निरोगी हुनु नै ठूलो लाभ हो । आफूलाई प्राप्त भएको धनमा सन्तुष्ट हुन सक्नु जस्तो ठूलो धन अर्को छैन । विश्वासी जाती बन्धु समान ठूलो अर्को व्यक्ति छैन । निर्वाण जस्तो ठूलो सुख यो संसारमा अरु कुनै छैन । यसरी भगवान् बुद्धले उपरोक्त गाथा सुनाउनु भई धर्मदेशना गर्नुभयो ।

धर्मदेशनाको अन्त्यमा धेरै मानिसले स्रोतापत्ति मार्गफल प्राप्त गर्न सफल भए । ■

● धर्मप्रचार ●

समाचार

**श्रीघः ज्ञानमाला प्रतिभा ब्वज्याया
म्येचाः पिदन**

**शाक्यसिंह परियत्ति तथा प्रौढ
शिक्षालयमा वार्षिकोत्सव**

श्रीघः ज्ञानमाला भजन खलःपाखें ज्ञानमालाया सिडी चक्का म्येचाः भाग-१ भाग-२ व ज्ञान माला प्रतिभा ब्वज्याया म्ये मुना सफू धर्मकीर्ति विहारय् छगू ज्याइवःया दथुई उलेज्या क्वचाःगु दु ।

२०६० श्रावण २७ गते, शाक्य सिंह विहार, थैना, यल ।

श्री शाक्य सिंह परियत्ति तथा प्रौढ शिक्षालयया वार्षिक उत्सव व प्रेरणा पुरस्कार ज्याइवः क्वचाःगु समाचार दु । उगु ज्याइवले शैक्षिक सत्र ०५९।०६० स परियत्ति शिक्षाय् खुम्ह बोर्ड सहित धीधी श्रेणीस उत्तिर्ण जूपिं मुक्कं ८० म्ह विद्यार्थीपिं, शिक्षक शिक्षिकापिं व अतिरिक्त क्रियाकलापस ब्वति काःपिन्त सभापति भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविर, मू पाहाँ राजपरिषदया दुजः व निवर्तमान नगर प्रमुख सम्माननिय भाजु बुद्धिराज बज्राचार्य व भू.पु. नगर प्रमुख भाजु वेखारत्न शाक्य, बौद्ध विद्वान भाजु आर.वि. वन्ध व पाटन फाइनान्सया प्रबन्धक निर्देशक भाजु मोतिलाल शिल्पकार आदि पाखें सिरपा, लुमन्ति चिं व नगद सिरपाः लःल्हना दिल ।

भिक्षु अश्वघोष महास्थविर, भिक्षुणी धम्मवती व साहु द्रव्यमान सिं तुलाधरपिनिगु ल्हाःतं धीधी विमोचन जूगु म्येचालय प्रजा भवनया दबुली जूगु श्रीघः ज्ञानमाला प्रतिभा ब्वज्याया ब्याक्कं फिंच्यापु म्येत दुध्याकातःगु दु ।

खलःया नायोः रामरत्न तुलाधरया सभापतिस्त्वे न्ह्यज्याःगु उगु ज्याइवले छयाञ्जे अमीरमान शाक्य लसकुस न्वचु, दांभरी प्रेमबहुर शाक्य प्रतिभा ब्वज्याया ल्याःचाः न्ह्यब्वया दिलसा संगीतकार अनिल तुलाधर, लाभरत्न तुलाधर व श्याम नकःभिजुपिसं थःथःगु नुगःखें प्वंकादिल ।

अथेहे उगु ज्याइवःस विद्यार्थीपिनि प्रस्तुतिया रुपय् छगू यइपुसे च्वंगु बौद्ध नृत्य व धर्मया खँ थुइकीगु अतिकं न्ह्यइपुसे च्वंगु प्रश्नोत्तर नामक संवाद नं प्रस्तुत जूगु जुल । सहसचिव तथा कार्यालय संचालक भाजु देवेन्द्र बज्राचार्य प्रगति प्रतिवेदन प्रस्तुत यानादीगु उगु ज्याइवले कोषाध्यक्ष धरणी गुरुमानं आयव्यय प्रस्तुत यानाबिज्यातसा शिक्षालयया उपाध्यक्ष जाणशीला गुरुमानं लसकुस न्वचु बियादिल । शिक्षिका मयजु सरीता अवलें न्ह्याकादीगु उगु ज्याइवले जाणवती गुरुमानं सुभाय् देछाना बिज्याःगु खः ।

मू पाहाँ व फिंच्यागु खलःया कलाकारपिन्त अध्यक्ष रामरत्न तुलाधरं खातागा क्वखाय्काः व न्वकू माणिकरत्न शाक्य म्येचाः छचाः छचाः लःल्हानाः सम्मान यानादिलसा आर्थिक प्रायोजक व गुहाली यानादीपिन्त सल्लाहकार प्रेम बहादुर शाक्य सुभाय्पौ लःल्हानादीगु खः ।

सम्यक दृष्टि

डा. गणेश माली

सम्यक दृष्टि भनेको ठीक यथार्थतः वास्तवमा जे जस्तो छ त्यसरी सम्झनु बुझ्नु हो । संसारमा मान्छे पिच्छे भने जस्तै फरक फरक विचार र समझ हुन्छ, सबैलाई आफ्नो आफ्नो विचार वा समझ ठीक जस्तो लाग्छ, तर वास्तवमा सबैको विचार सही हुँदैन । एउटा कथा छ— एकादेशका ६ जना अन्धा पण्डितहरूलाई हात्ती कस्तो हुन्छ भनी थाहा पाउन मन लागेर हेर्न गए । जब उनीहरू हात्ती कहाँ पुगे सबैले हात्तीको शरीरको विभिन्न भाग छुन पुगे । अन्धोले खुट्टा छुन पुगेर कराए— हात्ती त खम्बा जस्तो पो रहेछ, अर्को अन्धो पण्डितले पेट छुन पुगेछ र ऊ करायो— हैन, हात्ती त पर्खाल जस्तो पो रहेछ, अर्कोले दाँत छुन पुगेछ र भन्यो— हात्ती त तरवार जस्तो पो छ, फेरी अर्कोले कान छुन पुग्यो र भन्यो हात्ती त पंखा जस्तो पो छ त, अर्कोले पुच्छर छुन पुग्यो र भन्यो हात्ती त डोरी जस्तो रहेछ, अनि छैठौँ चाहिँले सूड समात्न पुगेछ र भन्यो हात्ती त सर्प जस्तो पो छ त । त्यसपछि यी ६ जना अन्धा पण्डितहरू आपस आपसमा ठूलो ठूलो आवाज निकालेर हात्ती कस्तो छ भन्नेबारे भगडा गर्दै थिए, यत्तिकैमा त्यहाँ एक जना सद्दे आँखा भएको मान्छे पुगेछ र उसले ती पण्डितहरूलाई सम्झाएछ, हेर तिमीहरू सबै आफूलाई ठीक छ भनी ठान्छौ वास्तवमा सबै गलत पनि छौ ।

यस्तै मान्छेहरू साधारणतया भ्रममा परी रहेका हुन्छन् तर भ्रममा परेकोले आफू भ्रममा छु भन्ने थाहा हुँदैन, आफूलाई ठीकै सम्झन्छ । यही नै संसारमा सबै भगडाको बीऊ बन्न जान्छ । व्यक्ति जन्मदेखि भ्रम लिएर जन्मदैन, अज्ञान लिएर जन्मन्छ, अज्ञान सफा पाटी जस्तो हुन्छ जसमा भ्रम समाजले लेखी दिन्छ, कालान्तरमा त्यसमा यति धेरै भ्रमित कुराहरू लेखिन्छ कि सही कुराको निम्ती लेख्ने ठाउँ पनि बन्दैन, सत्य कुरा लेख्नलाई भ्रमित कुरा मेटेर पढाउनु पर्ने हुन्छ, तर यो काम त्यति सजिलो भने अवश्य हुँदैन, कति भ्रमित कुराहरू दोहोरिंदा दोहोरिंदा यति गाढा कोरिएको हुन्छ कि मेटेर पनि मेटिन्न । खासगरी वृद्धावस्थामा मानसपटलमा कोरिएका भ्रमहरू मेटेर पठाउन गाहरो हुन्छ । त्यसकारण बाल्यावस्था वा किशोरावस्था देखिनै सम्यक दृष्टि विकास गर्ने बाटोमा लाग्नु श्रेयस्कर हुन्छ ।

सम्यक दृष्टिको विकास कसरी गर्ने भन्ने बारे भगवान बुद्धले आर्य अष्टांगिक मार्गमा अत्यन्त स्पष्ट व्याख्या गरी राख्नु भएको छ । त्यसो हुँदा हुँदै पनि

फेरि केही भन्नु सूर्यको अगाडी बत्ती देखाउनु जस्तो मात्र हुन जान्छ । आज भन्दा २५०० वर्ष जति अगाडि जब विज्ञानको शायद जन्म पनि भएको थिएन होला भगवान बुद्धको सोचन प्रणाली पूर्ण तवरले वैज्ञानिकताले भरिपूर्ण हुनु त्यसबेलाका दार्शनिकहरू वा धर्म प्रचारकहरूको लागि अद्वितीय मान्न सकिन्छ । त्यसबेला देखि अहिले सम्ममा विज्ञानले धेरै उन्नति गरीसकेको छ । प्रकृतिका प्राय सबै जसो पक्षमा अचेत वैज्ञानिकहरूले पत्ता लगाएका ज्ञानको भण्डारको कमी छैन । त्यसो भएको हुनाले, भएको वैज्ञानिक ज्ञान तथा मनोविज्ञानलाई पनि उपयोग गरी आफ्नो चारै तिरको वातावरण, परिवर्तन शील वस्तु वा वस्तु स्थितिहरू वारे तथा आफ्नै शरीर मन मस्तिष्क बारे वैज्ञानिक अभिवृत्ति (Scientific Attitudes) आफूमा जागृत गरी वास्तविकतालाई, यथार्थत जस्तो उस्तै देख्ने सम्यक् दृष्टि विकास गराउने केही सरल विधिहरू यहाँ उल्लेख गरिएको छ ।

पहिलो अध्याय—सम्यक आचरण

सम्यक दृष्टिमा लाग्ने साधकले आफ्नो मन, वचन, तथा कर्मले कुनै यस्तो आचरण गर्न हुँदैन, जसबाट चित्त चंचल, उद्विघ्न र उत्तेजित होस् ।

कस्ता कर्महरू गर्नाले चित्त चञ्चल, उद्विघ्न, उत्तेजित रहन्छ र ठीक संग विचार गर्ने क्षमता नष्ट हुन्छ ? चोरी गर्नु झूठो बोलेर हिँड्नु, अरुलाई छकाउनु, काममा मिथ्याचार गर्नु हिंसा गर्नु, मादक पदार्थ सेवन गर्नु, कठोर वचन बोल्नु, बकवास गरेर हिँड्नु, निन्दा चर्चा गर्नु, चुगली गर्नु, लोभी हुनु, द्वेष इत्यादि भावना राख्नु, अर्काको कुभलो चिन्ताउनु यस्ता कर्महरू गर्नाले चित्त चञ्चल उद्विघ्न, उत्तेजित हुन्छ । आफ्नो रोजगारमा कसैको हानी नोक्सानी नहोस्, अलसी प्रमादी नहोस् भनी ध्यान पुऱ्याउनु पर्छ । धेरै खाने, नून मसला अत्यधिक मात्रामा खाने, धेरै चिल्लो बोसो युक्त पदार्थ खाने, गुलियो पदार्थ धेरै खाने, गर्नाले पनि शरीर, बोझिलो भएर मनले राम्रो काम गर्न सक्दैन । शारीरिक परिश्रम पनि उचित मात्रामा गर्नुपर्छ, सकी नसकी परिश्रम गर्नाले वा धेरै आराम गर्नाले पनि मन सिथिल भएर जान्छ । त्यसकारण सम्यक दृष्टि प्राप्त गर्न उचित मात्रामा भोजन, व्यायाम, विश्राम, तथा सम्यक आचरण पनि गर्नु आवश्यक हुन्छ । सबै मिलेर सबैको भलो गर्नु भन्ने उद्देश्यले मैत्री करुणा मुदिता उपेक्षाको भावना राख्नु अति उत्तम हुन्छ । जीवन सरल हुनुपर्छ । ज्यादै

महत्वाकांक्षी, हुनु हुँदैन ।

सम्यक दृष्टिको मार्गमा लाग्ने व्यक्तिले आफ्नो रोजगारको लागी उद्यमशील बनी राम्रो पेशाहरू अपनाउनु आवश्यक हुन्छ तर त्यसैमा डुब्ने खालको पेशाबाट बच्नु पर्छ, अरुलाई हानी नोक्सान हुने रोजगारबाट बच्नु पर्छ, जस्तै मासु, हतियार, जनावर वीषालु पदार्थ, इत्यादिको बेच विखनवाट बच्नु पर्छ । सम्यक आचरण र सम्यक दृष्टिको अनन्य सम्बन्ध हुन्छ ।

दोश्रो अध्यास : अवलोकन

जागरुक रही आफ्नो चारैतिरका आफू भित्र र बाहिर वातावरणमा भैरहेका आफू संलग्न भएका र नभएका घटनाहरू वस्तुहरू वा वस्तुस्थितिहरूलाई आफ्ना इन्द्रियहरू प्रयोग गरी थाहा पाउनु होस् । [घटनाको अर्थ कुनै पनि हलचल, परिवर्तन इत्यादि हुनु, वस्तुको अर्थ कुनै पनि चीजबीजहरू र वस्तुस्थितिको अर्थ कुल अवस्थामा कसरी सो वस्तु रहेको छ त्यसलाई लिइएको छ]

अवलोकन केही बेर सम्म जबसम्म तपाईं चाहनु हुन्छ गर्न सक्नु हुन्छ । अवलोकन गरिएको लाई सकभर सम्झी राख्नु होस् ।

तेस्रो अध्यास : मनन/ध्यान

प्रतिदिन केही फुर्सदको समय [आधा घण्टा देखि एक घण्टा सम्म] निकाली, एउटा अरुले बाधा नपार्ने एकान्तको ठाउँ रोजी आफूले अवलोकन गरेका घटनाहरूबारे स्मरण र मनन गर्नुहोस् । ध्यान मुद्रामा बस्नु भए राम्रो हुन्छ । आफ्नो चिन्तन को प्रकृतिलाई ढीलो गर्नुहोस् । श्वास पनि विस्तारै फेर्नुहोस् । आँखा चाहे बन्द राख्नु होस् वा आधा खुला राख्नु होस् तर यताउती हेर्ने नगर्नु होस् । गौर गर्नु होस् अवलोकन गरिएका घटनाहरू कसरी परस्पर सम्बन्धित छन्, कसरी घटछन्, वस्तुहरू वस्तुस्थितिहरू कसरी उत्पन्न हुन्छन्, परिवर्तित भएर विलाएर जान्छन् फेरी अर्कै बन्छन् थाहा पाउनु होस् । यो ध्यान र अवलोकनको क्रम प्रति दिन अटूट रूपमा भए लाभ प्रद हुन्छ ।

चौथो अध्यास : अध्ययन

आफ्नो वातावरण वारे, शारीरिक र मानसिक प्रकृत्याहरू वारे वैज्ञानिक तथा मनोवैज्ञानिकहरूले खोजी गरेमा ज्ञान विज्ञान र मनोविज्ञान आदिको अध्ययन गर्नुहोस् । प्रतिदिन फुर्सदको केही समय यस प्रकारको अध्ययनमा लगाउनु होस् । विज्ञानको अध्ययनले हामीमा निरपेक्ष भावले (Objectively) मनन गर्ने, बानीको विकास हुन्छ । मन, इन्द्रियहरू तथा प्रकृतिमा भैरहने परिवर्तनहरू वारे अन्य उपलब्ध सामग्रीहरूको पनि अध्ययन गर्नुहोस् ।

पाठ्य अध्यास : वैज्ञानिक अभिवृत्तिहरूको विकास आफूमा वैज्ञानिक अभिवृत्ति (Scientific Attitudes) हरूको विकास गर्नुहोस् । कसैको हाँसा मा नलागी, आफै दिल र दिमाग खुला रखी स्वतन्त्र चिन्तन गर्ने बानी वसाल्नु होस् । आफूले अध्ययन गरेका वा उसबाट सुनेका कुराहरूलाई आफ्नो मनको कसीमा कसेर ठीक लागेमा ग्रहण गर्नुहोस् नलागे फालि दिनु होस् । इवाट्ट कुनै पनि निष्कर्षमा नपुग्नु होस् । विचार गर्नुहोस्, फेरी विचार गर्नुहोस्, फेरि विचार गर्नुहोस्, जब सम्म आफ्नो मनमा प्रष्ट हुँदैन विचार गर्नुहोस् ।

उपरोक्त पाँच वटा अभ्यासहरू बारम्बार गर्दै जानुहोस् । केही समय पछि एउटा यस्तो अवस्था आउँछ, जब तपाईंको मन सिर्जनशील हुन्छ र कुनै पनि समस्या वा प्रश्नको ठीक समाधान गर्न आफैले मनमा गुनी निकाल्ने सामर्थ्य आफूमा उत्पन्न भएको थाहा पाउनु हुन्छ । कतिसमय पछि यस्तो अवस्था आउँछ, सो तपाईंको अभ्यासमा भर पर्छ ।

छैठौं अध्यास : समस्या वा प्रश्नहरूको समाधान

अब आफ्नो मनलाई केही मूलभूत समस्या वा प्रश्नहरूको, समाधानको दिशामा लगाउनु होस् । एक पटकमा एउटै प्रश्न वा समस्यालाई लिनु होस् । हडबडीमा हैन, सुस्थिर समाहित मनले बुझ्ने अभ्यास गर्नुहोस् ।

उदाहरणको लागि केही प्रश्न/समस्या दिइएका छन्:

- (क) जीवनको उद्देश्य के हो ?
- (ख) सुखी रहने सर्वोत्तम उपाय के हो ?
- (ग) दुःख सुख कसरी उत्पन्न हुन्छ ?
- (घ) परिवर्तनहरू कसरी हुन्छन् ?
- (ङ) समाजमा किन दुःख र अशान्ति फैलिएको छ ? इत्यादि ।

प्रश्न : समस्या समाधानको क्रममा विभिन्न मत मतान्तरहरूको अध्ययन गर्न सक्नु हुन्छ, तर निर्णय आफै संग राख्नुस् । स्मरण रहोस् विज्ञ विद्वानहरू पनि अज्ञानमा फसेका हुन सक्छन् भनी विश्वास गर्नु नै वैज्ञानिकता हो । रिचार्ड फेनमेन भन्ने विज्ञानमा नोबेल पुरस्कार विजेता एकजना वैज्ञानिकको भनाईमा "Science is belief in the ignorance of experts" अर्थात् विज्ञहरूको अज्ञानतामा विश्वास गर्नु नै विज्ञान हो । विना सूझ बुझ कसैको भनाईमा विश्वास नगर्ने उपदेश भगवान बुद्धले पनि दिनु भएको छ ।

माथि उल्लिखित ६ प्रकारका अभ्यास निरन्तर गर्दै गर्नाले सम्यक दृष्टि प्राप्त हुन्छ, हामी यथार्थतालाई बोध गर्न सक्छौं, संसारलाई जस्तो छ त्यस्तै बुझ्न

सक्यौ । सम्यक दृष्टि आवश्यक छ आफूले आफैलाई बुझ्नलाई आफ्नो वातावरण बुझ्नलाई ठीक संग संसार वा बाँच्नलाई, आफूपनि सुखीभई बाँच्न र अरुलाई पनि सुखी राख्नलाई र जीवनमा आइपर्ने समस्याको ठीक समाधान गर्नलाई । मानव जीवनको श्रेष्ठतम उपलब्धि सम्यक दृष्टि प्राप्त गर्नु हो, सम्यक दृष्टि प्राप्त गरी हामी सम्पूर्ण क्लेशबाट मुक्तहुन सक्यौं अरुलाई पनि यस मार्गमा लगाउन सक्यौं, र दुःखबाट मुक्त जीवन बिताउन सक्यौं । सम्यक दृष्टि नभएका मिथ्या दृष्टिमा कुमार्गमा लाग्नेहरूले आफू संग भएको धनमालको पनि सदुपयोग गर्न सक्तैनन् । मिथ्या दृष्टिले हाम्रो धन र शक्तिको पनि दुरुपयोग गराउँछ । अचेल हाम्रो समाजमा जुन दुःख र अशान्ति छाएको छ त्यस्को मूलकारण मिथ्या दृष्टिमा परेकाहरूको समाजमा बाहुल्य हुनु हो । त्यस कारण बुद्धिमान व्यक्तिले आफ्नो सम्पूर्ण प्रयत्नले मिथ्या दृष्टि त्यागेर सम्यक दृष्टिको विकास गर्ने मार्गमा लाग्नुलाई नै मानव जीवनको सार, संझनु पर्छ । भगवान बुद्धको आर्य अष्टांगिक मार्ग सम्यक दृष्टिको मार्ग हो । तर यसको मतलब यो होइन कि सम्यक दृष्टि

बौद्धहरूको लागि मात्र हो । सम्यक दृष्टिको आवश्यकता संसारमा सबै धर्म, वर्ण, जाति, सबै देशका मानिसहरूलाई पर्छ । चाहे हिन्दू होस्, बौद्ध होस्, इशाई होस् अथवा अझ कुनै धर्मका अनुयायी किन नहोस्, सम्यक दृष्टिको आवश्यकता सबैलाई पर्दछ । स्वस्थ शरीरमा स्वस्थ समाहित सुस्थिर र शान्तमन राखी संसारलाई राम्ररी बुझी राम्रो जीवन बिताउन आवश्यक नपरेको व्यक्ति को होला ?

यदि कोही भन्थान्छ कि जथाभावी जीवन बिताएर, चित्तलाई उत्तेजित र उद्विघ्न राखी, असमाहित र चंचल राखी छोटकरी मंत्र, फर्मूला, वा विधिबाट सम्यक दृष्टिको विकास गरी उत्तम जीवन बिताउन सकिन्छ भने ऊ भ्रममा परेको छ । सम्यक दृष्टिको लागि अप्रमादी भई निरन्तर अभ्यास गरीरहनु पर्छ । स्वस्थ शरीर समाहित चित्त, सदाचरण र सम्यक दृष्टिनै सफल जीवनका आधारशीलाहरू हुन् ।

सम्यक दृष्टिको मार्गमा सबै लाग्न सकून्, सबैलाई शान्ति प्राप्त होस् । ■

● धर्मप्रचार ●

समाचार

गजुर निर्माण कार्य सम्पन्न

थिमी भक्तपुर, श्रावण ३२ । नेपाल अधिराज्य-भरमा अग्लो मानिएको ढालिएको तामाको बुद्ध प्रतिमा भएको पाटी विहारको चैत्यमाथि त्रयोदश भूवन (गजुर) को निर्माण कार्य सम्पन्न भएको समाचार छ ।

पाटी विहारमा निर्माणाधिन स्वयम्भू चैत्याकार स्तूपका गजुर निर्माणका लागि आफ्ना दाजु गुणराज शाक्यको पुण्यस्मृतिमा भाई तेजमान शाक्य र मोतीमाया शाक्य लगायतका परिवारले आठ लाख रुपैयाँको आर्थिक सहयोग ब्यहोर्नुभएको कुरा थाहा हुन आएको छ ।

गजुर निर्माण कार्य सम्पन्न भएको अवसरमा आयोजित बुद्ध पूजा तथा धर्मदेशना कार्यक्रममा प्रमुख अतिथी भिक्षु अश्वघोष महास्थविरले शान्तिका प्रवर्तक बुद्धले मानव जीवनको लागि धेरै उपदेश छोडेर जानुभएको विषयमा उल्लेख गर्नु भयो । गजुर जस्तो उल्लेख्य वस्तु श्रद्धापूर्वक दान दिई बुद्ध धर्मको लागि ठूलो योगदान गरेको कुरा बताउनु हुँदै उहाँले भन्नुभयो - यस्तो पवित्र कार्य गर्ने अवसर सबैलाई प्राप्त हुँदैन ।

धर्मदेशनाको क्रममा धम्मवती गुरुमाले अनित्य संसारमा जन्मि सकेपछि एकदिन सबै चीज त्यागेर

जानुपर्छ, एउटा सानो सियो पनि बोकेर जान मिल्दैन भन्ने विषयमा बताउनु हुँदै संसारको स्वभावलाई उल्लेख गर्नुभयो । यसरी नै उक्त कार्यक्रममा भिक्षु वरसम्बोधि र भिक्षु सुशीलले पनि धर्मदेशना गर्नुभएको थियो । कलाकार साजन शाक्यद्वारा तयार पारिएको उक्त गजुरको चारैतिर पञ्चबुद्ध प्रतिस्थापित गरिएको छ ।

उक्त कार्यक्रममा विहारका उपासक श्यामकृष्ण मानन्धरले निर्माण गतिविधि बारे जानकारी गराउँदै लामो समयदेखि निर्माण कार्य थालिए पनि आर्थिक अभावका कारण समयमा सम्पन्न गर्न नसकिएको र अब यसको निर्माण कार्य पूरा गर्ने लक्ष राखिएको कुरा बताउनु भयो । उहाँले पाटी विहार परिसर भित्र निर्मित धम्महल ज्ञानज्योती कंसाकार, ठूलो (मण्डल) संघरत्न शाक्य, बुद्ध आसन हीराकाजी महर्जन, कलात्मक द्वार मोतिलाल शिल्पकार, धर्मघातु सानुभाई मानन्धर र चम्पा मानन्धर तथा १०८ वटा दीयो लक्ष्मी, सुन्दरी भूवनेश्वरीले दान स्वरूप प्रदान गरिने भएको कुराको जानकारी दिनुभएको थियो ।

उद्गार

ॐ भूषण हमागाई

अर्धौं हजार वर्षअघि पूर्वका महान् सन्तहरू हातमा पुलठो लिएर अँध्यारोलाई चिदै हिँडिरहेका बेला डेरियस महान् धमाधम पर्सिया कुँदिरहेका हुँदा हुन् ।

अहिले तालेवानहरू धमाधम शान्त प्रतिमा तोडिरहेका छन् । म तिनै खिप्टाखिप्टी टिपेर एकान्तमा जोडिरहेछु/उकेरिरहेछु । उनीहरू संख्यामा प्रतिमा तोड्दा हुन्- म असंख्यामा उभ्याइरहेछु । उनीहरू उज्यालामा तोड्दा हुन्- म अँध्यारमा कुँदिरहेछु । उनीहरू जति मेटन चाहन्छन् बुद्ध उति नै उचालिँदैछन्/उज्यालिँदैछन् । उनीहरू जति घृणा गरिरहेछन् त्यति नै पाइरहेछन् । म समयका स-साना भिँजा बटुलेर माया पाउन माया गरिरहेछु । उनीहरू एउटा महादेशको ज्योति मेटन चाहँदा हुन्- म विश्व-ज्योत बनाउनतिर लागिरहेछु । उनीहरूले संसारको आस्थामा घन प्रहार गरिरहेका बेला सानो आस्था बालेर म एकान्तमा लाखौं बुद्धहरू कपिरहेछु । उनीहरू धेरै भएर एउटा तोड्दा हुन्- म एकलै धेरै बनाउने चेष्टा गरिरहेछु । मलाई म के गरिरहेछु थाहा छैन । म अहिले सागरतटमा गोडा छुन आउने लहरको छिप्टेपेमा उभिएर पूर्वतिर हेरिरहेछु- पौराणो फाटिसकेको छैन ।

तिमी तोडिएका बुद्धप्रति श्रद्धाले चुकचुकायौं मात्रै भने पनि लाख हो तर यसलाई घृणा भने नगरिदेऊ किनभने बुद्ध हाम्रा भएर संसारका हुन् । छब्बीस सय वर्षअघिको इतिहास बटुलेर संघर्षको मैदानमा उत्रिएको छु । यसरी यसलाई पूर्णता दिने काममा धेरैपल्ट विश्राम गरेको छु । बुद्धलाई पृथ्वीमा अवतरित गर्ने काममा मायादेवीलाई यस्तै परेको हुँदा हो भन्ने अब म प्रष्ट भन्न सक्तछु ।

महाकवि कालिदास प्रत्यक्ष/परोक्ष बुद्धबाट प्रेरित भएका छन् । सम्राट् कनिष्कको सभाका महापण्डित बौद्ध कवि अश्वघोष र महाकवि कालिदास एकार्काबाट प्रभावित भएका छन् । कालिदासको 'रघुवंश' र अश्वघोषको 'बुद्धचरित'-को तुलनात्मक अध्ययन गर्ने अध्ययताहरू यी दुवै कविका वर्णन-शैलीमा धेरै नै समानता पाउँछन् । उमेरमा कालिदास अश्वघोषभन्दा जेठा हुन् । बुद्धको प्रतिमा बनाउने कामको थालनी यिनै सम्राट् कनिष्कका पालादेखि चलेको हो । तालेवानले कनिष्कले बनाउन लगाएका यिनै प्रतिमाहरू तोडेका

हुन् । बुद्धलाई बुझ्न वाणभट्टलाई पनि (हर्षचरित) पल्टाउनुपर्ने हुन्छ ।

फेरि, बुद्ध-कथाभरि बुद्ध र जैन धर्मका प्रवर्तक महावीर प्रायः सँगसँगै हिँडेका पाइन्छन् तर यी दुवै महात्माहरूको प्रत्यक्षतः भेट भने कहिल्यै भएन । उमेरमा महावीर बुद्धभन्दा केही जेठा मात्रै हुन् । दुवैको महापरिनिर्वाण गोरखपुर (महावीरको पावा र बुद्धको कुशीनगर) मै भएको हो ।

यस ग्रन्थमा एक ठाउँ खोज कसरी हो 'साधु'-को भाव आएर घुसेको छ । बुद्धको जीवन नै सर्वत्र साधुमय भएर हुनसक्छ- शशिवदना प्रति ह्याँकुलाभिचाइ जस्तो देखिए पनि बाटामा गुन्दै हिँड्दा भावमा कुनै अनुपयुक्तता आएन । गुणगुणमा रस थपिए भैं लाग्यो र त्यस्तै राखिदिएँ । कनिके कथाहरू राखिएनन्- छिन्कँदा हातमा आउने तर थोरै कुराहरू टिप्ने प्रयास गरेको छु । विविध 'यान' र 'वाद' मा नअल्झी बुद्ध र शाश्वत बुद्ध खोज्ने प्रयत्न गरेको छु । तसर्थ यस ग्रन्थमा समग्र बुद्ध दर्शन अँटाएको छैन । गढेर हेर्दा ठूला-ठूला ग्रन्थहरूमा समेत कतिपय त्रुटि भेटिन्छन् भने यो त त्रुटिरहित नहुने कुरै भएन ।

नेवारी साहित्यका महाकवि चित्तधर 'हृदय' द्वारा रचित नेवारी भाषाको महाकाव्य 'सुगत सौरभ'-ले हामी नेवारी नजान्नेहरूको अभाव पूरा गरेन । त्यसैले सबैले बुझ्ने राष्ट्रभाषामा यस प्रकारको शास्त्रीय ग्रन्थ हुनुपर्ने महशुस भयो र यसतर्फ खिप्टी गर्ने जमर्को गरियो । हिन्दी साहित्यमा मैथिलीशरण गुप्तको 'यशोधरा' महाकाव्य धेरै अघि छापिएको पाइन्छ । यसले एउटा खाँचो टारेको छ ।

बुद्ध 'विश्व-ज्योत' भएको हेर्न चाहन्छु म । कुनै पनि वाद वा सिद्धान्तको विचार एकजनाबाट बीजारोपित/प्रतिपादित हुन्छ-विचारले समर्थन र व्यापकता पाउँदै जाने कुरा आफ्नो ठाउँमा छ तर अस्तित् तालेवानले शान्त प्रतिमा तोड्दा दुख्नेजति सबै समवेत् स्वरमा कराएर बुद्ध 'विश्व-ज्योत' बन्न कसो नसक्लान् ?

हून त बुद्ध-निर्माण भनेर लागेको २०४५/४६ देखि नै हो । त्यसबेला 'पूर्वार्द्ध' भनेर यसको केही अंश छपाइयो । पटककै चित्त बुझेन त्यतिले र यसपल्ट निकै नै खिप्टी गरेको छु । अब निर्धक्क भन्नसक्छु- यो अब ग्याँचे र गिरिखिम्ते अवश्यै छैन । छापिएको पूर्वार्द्ध

यसको लागि बलियो आधार भएछ- सन्तोष छ ।

अहिले नेपाल मात्र होइन संसार नै एउटा ठूलो अन्वैलको स्थितिबाट गुज्रिरहेछ- यस्तो अवस्थामा रोग, भोक, दुःख र कष्टको निवारण शान्तिबाट मात्रै सम्भव देखिन्छ भने त्यहाँ पनि बुद्ध देखिन्छन् ।

अन्तमा, यस ग्रन्थलाई पुस्तकाकार दिन मैले कृतज्ञता प्रकट गर्नुपर्नेहरू 'A manual of buddhism' - का लागि विद्वान् नारद थेर; 'The teachings of the compassionate buddha' का लागि Mr. E.A. Brutt; 'बुद्ध र बुद्धपछि' - का लागि श्री प्रकाश बज्राचार्यज्यू तथा बुद्धबारे अनेकौं कथा

सुनाउनु हुने स्थानीय स्वयम्भू चैत्य बुद्ध महाविहार, उर्लाबारीका उपासक श्री हर्षज्योति शाक्यज्यू, मित्रवर श्री सत्येन्द्रलाल कर्णज्यू, धेरै मेहनत गरी भूमिका लेखिदिनु हुने प्राज्ञ दधिराज सुबेदीज्यू, हरहमेसा दिशा निर्देश गर्नुहुने डा. नरेन्द्र चापागाईंज्यू र 'यो भएन' भनेर अफ्नो राम्रो बनाउन ऊर्जा थपिरहनु हुने श्रद्धेय गुरुवर श्री महानन्द पौड्यालज्यूप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । यसैगरी मलाई सल्लाह/सुझाव दिने मित्रगण, एफ वन कम्प्युटरका राजन राई र निर्मल ढुङ्गाना, प्रकाशक तथा बुद्धप्रति आस्थावान् सबै प्रति हार्दिक कृतज्ञता प्रकट गर्दछु । ■

● धर्मप्रचार ●

सन्मान होस् त यस्तो

नरेन्द्र केसी-

आपना आमाबाबु मरेपछि धन-सम्पत्ति खर्च गरेर चौतारी, धारा बनाउने चलन पुरानो भयो भन्दै खलंगा-१ बागबजार निवासी लोकगायक कृष्ण स्वर्णकारले जीवित आमाबाबुको नाममा खानेपानी धारा निर्माण गरेर समाजलाई पाठ सिकाएका छन् ।

पर्वत जिल्ला झादीमा जन्मेका बुबा सर्वजीत स्वर्णकार र आमा श्रीकुमारी स्वर्णकारको सम्मानमा खलंगा-१ टटेलामा तीनवटा धारा निर्माण गरेका छन् । ३२ हजारको लगानीमा निर्मित तीन धाराहरू भर्खरै उद्घाटन गरिएका छन् । उद्घाटन समारोहमा बोल्ने सबै वक्ताहरूले नयाँ कामको थालनी भनेर प्रशंसा गरेका थिए ।

उद्घाटन समारोहमा निवर्तमान जिविस सभापति खेममान खड्का, एमाले जिल्ला सचिव शेरबहादुर केसी, मानव अधिकार संरक्षण तथा कानूनी सेवा केन्द्र (हल्सेस) रुकुमका अध्यक्ष टोपबहादुर खड्का लगायतका अतिथिहरूको उपस्थिति थियो ।

तथ्यांक शाखाका अधिकृत प्रमोद शर्माको विशेष सल्लाहमा आफूले यो कार्यको थालनी गरेको कृष्ण स्वर्णकारले बताए । एकातिर विकास पनि हुन्छ र अर्कोतिर जीवित आमाबाबुलाई सार्वजनिक रूपमा सम्मान गर्न पाइन्छ, यही भएर मैले यो काम सोचेको हुँ, उनले भने - सबैभन्दा शिक्षामूलक कुरा त के छ भने दलितले बनाएको धारामा सबै जातिले पानी खानेछन् र जातीय समानताले नयाँ रूप लिनेछ ।”

धर्मचक्र प्रवर्द्धन दिवस

म्याग्दी, बेनीमा । २०६० असार २९ गते बेनी बजार स्थित बौद्ध चैत्यको प्राङ्गणमा म्याग्दी बौद्ध संघको आयोजनामा आषाढ पुर्णिमा तथा धर्मचक्र प्रवर्तन दिवस संघका अध्यक्ष श्री यजन लाल शाक्यको अध्यक्षतामा

समाचार

सम्पन्न गरिएको समाचार छ । संघका संस्थापक अध्यक्ष श्री प्रकाश कुमार श्रेष्ठ ज्यूले शान्तिदिप प्रज्वलन गर्नु भई शुरु भएको उक्त कार्यक्रममा दान, शील भावना सहित बुद्ध पूजा गरि सम्पन्न भएको थियो । सो कार्यक्रममा आषाढ पुर्णिमाको महत्त्व बारे संस्थापक अध्यक्ष श्री प्रकाश कुमार श्रेष्ठ, महिला बौद्ध संघकी अध्यक्ष श्रीमती विष्णु शाक्य र सभाका अध्यक्ष श्री यजन लाल शाक्य ज्यूले प्रकाश पार्नु भएको थियो । त्यसैगरी उपस्थित महानुभावहरूलाई महिला बौद्ध संघकी सचिव सुश्री रेणु बज्राचार्य ज्यूले शब्द द्वारा स्वागत गर्नु भएको थियो भने आषाढ पुर्णिमाको पाँच संयोगको परिचय दिँदै संघका सचिव याम शाक्यले कार्यक्रम संचालन गर्नुभएको थियो । अन्तमा पुण्यामोदन सहित कार्यक्रमको समापन गरिएको थियो ।

बोधिसत्त्व न्यायम्ह पुचःको वार्षिक साधारण सभा २०६० श्रावण १० गते, शनीबार । बनेपा ।

२०५८ भाद्र महिनामा स्थापित “बोधिसत्त्व न्यायम्ह पुचःको वार्षिक साधारण सभा सम्पन्न भएको समाचार छ । बनेपामा बोधिचर्या बौद्ध परियत्ति केन्द्र संचालन गरिरहेको यस पुचःले बुद्ध धर्म सम्बन्धि पुस्तकहरू संकलन र संरक्षण गर्नुका साथै विहारमा संचालन गरिने विभिन्न कार्यक्रमहरूमा सहयोग गर्ने गरेको कुरा थाहा हुन आएको छ । १६ जना सदस्य समूहको कार्य समिति रहेको उक्त पुचःको पदाधिकारीहरू यसरी रहेको कुरा उल्लेख गरिएको छ-
आ.व. २०६०।६१

निवर्तमान अध्यक्ष- निरन शाक्य ।

अध्यक्ष- सुमन शाक्य, उपाध्यक्ष- दिपेश शाक्य, सचिव- दिपक शाक्य, सह-सचिव- सचिन शाक्य, कोषाध्यक्ष- ज्ञानीन्द्र शाक्य, सह-कोषाध्यक्ष- सुसिल शाक्य ।

कार्यकारिणी सदस्यहरू- सुगन शाक्य, विजय शाक्य, धमेन्द्र शाक्य, विश्वराज शाक्य, सचिन शाक्य, धिरज शाक्य, सुरेन्द्र शाक्य, विकास शाक्य, संजय शाक्य ।

दान चेतना

यस ऐतिहासिक महान धर्म यज्ञमा आफ्नो तर्फबाट दान दिनुको शुद्ध अर्थ पनि राम्ररी बुझ्नु पर्दछ । प्राचीन समयमा बुद्ध धर्मको क्षेत्रमा दान दिने परम्परा अत्यन्त पवित्र हुन्थ्यो ।

त्यसै पवित्रताको पुर्नस्थापनाले देशको गौरव-गरिमा बढ्दछ र लोक कल्याण हुन्छ ।

प्राचीन परम्परा अनुसार जब एकजना भिक्षु भिक्षाटनको लागि निस्कन्छ त हातमा भिक्षा पात्र लिएर आँखा भुकाउँदै मौन रहेर क्रमशः एक एक गृहस्थको घर अगाडि करीब एक मिनेट पखँदै चारिका गर्दछ । भिक्षुले दान दिन आऊ भनेर न "भिक्षाम् देहि" भन्छ न "पैसा देऊ, चामल देऊ" नै भन्छ ।

प्राचीन समयमा भिक्षु माग्नुको लागि थिएन । विपश्यनाद्वारा भव संसरणको दुःखबाट मुक्त भइसकेका व्यक्तिलाई नै भिक्षु भनिन्थ्यो । "भिन्दति दुक्खं ति भिक्खु ।" उनीहरू केवल माग्नुको लागि मात्र चारिका गर्दैनथे, धर्मको शुद्ध परम्परा अनुसार गृहस्थहरूलाई पुण्यपूर्वक दान दिने अवसर प्रदान गर्नको लागि उनीहरूको घर-घर अगाडि रोक्दथ्यो । एकछिन पखँेर पनि कोही दान दिन आएन भने प्रसन्न चित्तले उनको मंगल कामना गर्दै अर्को घरमा जान्थ्यो । कोही बाहिर आएर दान दियो भने उसको मंगल कामना गर्दै अगाडि बढ्दथ्यो । वास्तवमा भिक्षुहरू भोजन दान लिन आउने समयमा गृहस्थहरू आ-आफ्नो घरको सामू उत्सुकता पूर्वक प्रतीक्षा गरिरहन्थ्यो, बर्मा देशमा आज पनि यो परम्परा विद्यमान छ ।

धर्मवान गृहस्थ भोजन प्रदान गर्ने अवसर दिएको कारण भिक्षुलाई आभार प्रकट गर्दथ्यो । यस पावन प्रथाको कारण न भिक्षुको मनमा मागेर खाने भन्ने हीन भावना उत्पन्न हुन्थ्यो न गृहस्थको मनमा अहंकार उत्पन्न हुन्थ्यो । दान लिने र दान दिने दुबै जना निष्कलंक, निर्मल हुन्थे । धर्मले परिपूर्ण हुन्थे ।

सद्धर्मसँग सम्बन्धित दान यसरी नै शुद्धता पूर्वक दिनु पर्दछ । दान दिनु पूर्व त मनमा यस्तो चेतना जाग्नु पर्दछ कि जुन कामको लागि म दान दिँदैछु त्यसबाट आजका हजारौं लाखौं मानिसहरू मात्र होईन भविष्यमा अनगिन्ती मानिसहरूले लाभ प्राप्त गर्नेछन्, यसप्रकार दान दिने चेतना प्रसन्नताले भर्नुपर्दछ । मेरो कुरा गर्ने हो भने, यो मेरो सौभाग्य हो कि मलाई यस दीर्घकालीन पूण्य आर्जन गर्ने सुअवसर प्राप्त भएको छ । जो विपश्यी दानी छ उनको मनमा दोस्रो शुभ चेतना उत्पन्न हुनुपर्छ कि यो विद्या यदि बर्माबाट नआएको भए आज मैले कसरी उपभोग गर्न पाउँछु ? कसरी मेरो कल्याण हुन्छ ? आफ्नो क्षमता अनुसार दिएको थोरै दानले पनि अधिक मानिसहरूको कल्याण हुनेछ, लोक कल्याण हुनेछ । यस्तो धर्म चेतनाले दिएको थोरै दान पनि महापुण्यफलदायी हुनेछ ।

यस विद्याले आफ्नो पुरातन गौरव गरीमा साथमा लिएर विश्वका मानिसहरूलाई शान्ति अहिंसाको पाठ पढाउँदै रहनु । सबैको कल्याण होउन् । मंगल होउन् । (साभारः हिन्दी विपश्यना पत्रिका, मंगल मित्र जेष्ठ पूर्णिमा, १९९८) स.ना.गो.

धर्मकीर्ति पत्रिकायात चन्दा

स्वर्गिय बुद्धलक्ष्मी कंसाकास्या पुण्य स्मृतिस धर्मकीर्ति पत्रिकायात २२ ३००१- स्वकम चन्दा स्वस्वप प्राप्त जुगु दु । चन्दा दातापिन्त साधुवाद् दु । - धर्मकीर्ति पत्रिका

धर्मकीर्ति पत्रिकाको विशेष सदस्यहरू

क्र.सं. ४०९

श्रीमती लक्ष्मी तुलाधर
कोपुण्डोल, ल.पु.
र. १०००१-

विज्ञान स्कन्ध र प्रकृया प्रवर्तित अवधारणा:

आचार्य श्रीधर राणा

“विज्ञानं प्रति विज्ञप्ति (१.१६ अभिधर्म कोष)” याने विज्ञानं भनेको हरेक हरेक लाई थाहा पाउनु, बोध हुनु, अवबोध हुनु, जान्नु हो। नेपाली भाषामा विज्ञान भनेको थाहा दिनु, अवबोध गराउनु हो। विज्ञप्तिको मूल पनि त्यही हो। विज्ञप्ति भनेको थाहा हुनु हो। यो एक क्रियापद (Verb) हो र बौद्ध परिभाषामा विज्ञान, विज्ञप्ति, चित्त एक प्रकृया (Process) हुन्। यो चाहिँ ज्ञाता, थाहा पाउने वाला जस्तो हैन। चित्त आदि व्याकरणको भाषामा नाम (Noun) भएता पनि बौद्ध दर्शनमा यो वस्तु नभैकन प्रकृया या व्यापार (Function) मात्र हो। अंग्रेजी भाषामा चित्त आदि Knower नभईकन Knowing Process/Function मात्र हो र ज्ञाता (Knower) को अस्तित्व बौद्ध दर्शनमा मानिन्न। बौद्ध सम्यक् दर्शन बुझनुलाई यो तथ्य बुझ्नु जरुरी छ।

माथि हामीले हरेक विषयको विज्ञप्ति नै विज्ञान हो भन्यौं। यसको अर्थ “विषयम् विषयम् प्रति विज्ञप्ति रूपलब्धिविज्ञानं स्कन्ध इत्युच्यते” बाट स्पष्ट हुन्छ। अलग अलग विषयको बोध उपलब्ध हुनुलाई नै विज्ञान स्कन्ध भनिन्छ। यहाँ हरेक हरेक विषय भन्नाले ६ ओटा विज्ञान (चक्षु, श्रोत, घ्राण, जिह्वा, काय विज्ञान र मनोविज्ञान) को आआफ्नो विषय/आलम्बन (रूप, शब्द, गन्ध, रस, स्पर्श र चैत/चैतसिक) हुन्।

अब यही सिलसिलामा थाहा पाउने प्रकृयालाई विस्तारमा हेरौं। अंग्रेजी भाषामा 'To Know' र 'थाहा पाउनु' सरल शब्दले थाहा पाउने प्रकृयाको बहुआयामत्व (Multi-Dimensionality) स्पष्ट हुँदैन। हामीलाई थाहा छ कि संज्ञा पनि एक थाहा पाउने प्रकृया हो। अब विज्ञान पनि थाहापाउने प्रकृया नै हो। तेषो प्रज्ञा पनि थाहा पाउने प्रक्रिया नै हो। यी कुरा छुट्याउन जरुरी छ। एक त विज्ञानमा पनि षड्विज्ञानको समुहलाई नै विज्ञान स्कन्ध भनिन्छ।

“चित्त अर्थ मात्र ग्राहि चैत्ता विशेषावस्था ग्राहिणा सुखावया” (माध्यमिक वृत्ति) अनुसार चित्तले चाहिँ वस्तु (अर्थ) मात्र थाहा पाउँछ अझ सही बौद्ध भाषामा भन्ने हो भने चित्त भनेको अर्थ-वस्तु मात्र थाहा पाउनु हो। चैत/चैतसिक भनेको वस्तुको विशेष अवस्था थाहा पाउनु हो। 'वस्तु मात्र' भन्नाले त्यसको लक्षण र विशेष अवस्था रहित हुनु हो, जस्तै : मनले अरु कुरा सोचि रहँदा कानले पनि आवाज सुनिरहेको हुन सक्छ, तर हामीले मन त्यतातिर ल्याएपछि मात्र अगि

सुनेको त्यो आवाज हो भन्ने थाहा हुन्छ। कानले पहिले नै कुनै पनि किसिमले थाहा नपाएको भए पछि त्यो आवाज सुनेको थिएँ भनेर बोध हुन सक्दैन थियो। कानले थाहा पाईरहेको थियो तर के थाहा पाइरहेको थियो भने, केवल शब्द वस्तु मात्र। त्यो आवाज हो भनेर कानलाई थाहा थिएन। त्यो आवाज हो भनेर थाहा पाउने मनोविज्ञान हो। हर प्रकृत्यामा पहिले कान जस्तै पाँचै विज्ञानले वस्तु मात्र ग्रहण गर्छ (थाहा पाउँछ)। त्यसपछि मनोविज्ञानले त्यो वस्तु हो भनेर थाहा पाउँछ (ग्रहण गर्छ) यहाँ कान भन्नाले सरल भाषामा श्रोत विज्ञानलाई भन्न खोजिएको हो। मनोविज्ञानले पनि रूप, शब्द, गन्ध, रस, स्पर्श, चैत/चैतसिक आदि मात्र हो भनेर थाहा हुन्छ। त्यो भन्दा बढी त्यसको विशेष अवस्था थाहा हुँदैन। यो विशेष अवस्था थाहा पाउने चैत/चैतसिक हो (चैत्ता विशेषावस्था ग्राहिणा) उदाहरणार्थ, चक्षुविज्ञान (आँखा) द्वारा नीलो र आकृति थाहा हुन्छ तर नीलो हो र यस्तो आकारको हो भनेर थाहा हुँदैन। यो यस्तो आकार र यस्तो रङ्ग (नीलो) हो भनेर थाहा पाउने मनोविज्ञान हो।

“चक्षुर्विज्ञानेन नीलं विजानाति नतु नालं इति।

मनो विज्ञानेन नीलं नीलमिति च विजानाति ॥”

याने चक्षु विज्ञानले नीलो वर्ण थाहा पाउँछ, तर यो नीलो हो भनेर थाहा हुँदैन। मनो विज्ञानले नीलो पनि थाहा पाउँछ, यो नीलो हो भनेर पनि थाहा पाउँछ र मैले नीलो थाहा पाएँ भनेर पनि थाहा पाउँछ। विधिको भाषामा एउटा चक्षुद्वारा विधि हो र त्यसपछि तीन ओटा अलग अलग मनोद्वारा विधि हुन्। यिनीहरू चक्षुद्वारा विधि पछि मनोद्वारा विधिहरूको रूपमा क्रमिक रूपमा उत्पन्न हुन्छन्। यो अलग अलग थाहा पाउने प्रक्रिया हुन्। अब मनो विज्ञानले यो नीलो हो, यो आकारको हो भनेर थाहा पाएपछि संज्ञाले मनोविज्ञानमा आधारित भइकन त्यो नीलो सारी लगाएको आईमाई हो भनेर थाहा हुन्छ। यो अर्को मनोविज्ञान विधि नै हो तर संज्ञा सहितको। त्यसपछि संस्कार स्कन्धले त्यो आइमाई हो भनेर छुट्याउँछ र त्यो थाहा हुन्छ। यिनीहरू पनि मनोद्वारा विधि हुन्, तर माथि दिइएको क्रम अनुसार हुनुपर्छ भन्ने जरुरी छैन। संज्ञा, वेदना, संस्कार, चैत/चैतसिक हुन्।

अर्को थाहा पाउने प्रकृया चाहिँ प्रज्ञा हो। प्रज्ञा भनेको तथ्य अतथ्य छुट्याई थाहा पाउने प्रकृया हो, जस्तै माथिको उदाहरणमा आँखाले नीलो र आकार मात्र थाहा पाउँछ, मनोविज्ञानले त्यो नीलो हो र फलानो आकारको छ र मैले त्यो थाहा पाएँ भन्ने थाहा पाउँछ,

संज्ञाले नीलो सारी लगाएको आइमाई भनेर थाहा पाउँछ । त्यसमा वेदना, संस्कार आदिले थप्छन् या सहयोग गर्छन् । प्रज्ञाले त्यो नीलो सारी लगाएकी आईमाई स्वभाव सिद्ध हैन भनेर थाहा पाउँछ । यो परिभाषा बुझेमा किन चित्त, चैतसिकको थाहा पाईवाट मात्र मुक्त नभएर विपश्यना (प्रज्ञा) को थाहा पाईवाट मात्र मुक्त हुन सक्छ भन्ने कुरा बुझ्न सकिन्छ । अविकल्पको प्रश्न मात्र हैन किनकि पञ्च विज्ञान अविकल्प नै हो र मनोविज्ञान मात्र विकल्पात्मक हो ।

यसमा मूल थाहा पाउने विज्ञान हो किनकि संज्ञा, प्रज्ञा आदि विना पनि विज्ञानले थाहा पाउन सक्छ भने विज्ञान विना संज्ञा आदि एकलैले मात्र थाहा पाउन सक्तैन । यानी विभिन्न चैतसिक चित्त बिना रहदैनन् भने चित्त स्वयं चाहिं केहि चैतहरू बिना पनि अस्तित्व हुन सक्छ । पञ्च विज्ञान चैतसिक बिना रूप आलम्बनको आधारमा उत्पन्न हुन्छ भने मनोविज्ञान चैतसिकको आधारमा उत्पन्न हुन्छ ।

पञ्च स्कन्धलाई दुई भागमा बाँड्दा नाम र रूप मा बाँडिन्छ । नाम भन्दाखेरी वेदना, संज्ञा, संस्कार र विज्ञान चारै वटालाई समावेश गरिन्छ । यसैलाई नै जन साधारणको भाषामा 'मन' र अंग्रेजीमा 'Mind' भनिन्छ । यहाँ सम्झनु पर्ने के छ भने आभि धार्मिक 'मन' र यो 'मन' मा भिन्नता छ । अभिधर्मको भाषामा 'मन' र चित्त दुवै 'विज्ञान' शब्दका पर्यायवाची हुन् भने नाम (याने जनसाधारणको 'मन') चित्त र चैत/ चैतसिक दुवै हो र चैत भन्दा वेदना, संज्ञा, संस्कार सबै पर्छन् जुन चाहिं विज्ञान भनिंदा लागु हुँदैन । "नाम त्वरूपिणः स्कन्धाः (३.३० अभिधर्मकोष)" को अनुसार नाम भनेको अरूप स्कन्ध हो याने रूप स्कन्ध अलवा बाँकी चार रूप नभएका स्कन्धहरू (वेदना, संज्ञा, संस्कार र विज्ञान) लाई नाम भनिन्छ । यसलाई 'नाम' भन्नुको कारण "नमतीति नाम" याने जो आफ्नो आलम्बन तर्फ नम्र या झुल्छ, त्यसलाई नाम भनिन्छ । जस्तै, गाई भन्ने शब्दले मनलाई त्यो आलम्बन तर्फ झुकाउँछ, त्यसैकारण त्यो पनि नाम हो ।

अव विज्ञान स्कन्ध केलाउनको लागि अष्टादश धातु तिर जाऔं । यी अष्टादश धातुको तालिकको आधार मा कसरी चित्त क्षण क्षणमा बदलिने विभिन्न हेतु प्रत्ययबाट उत्पन्न भएको सन्तान हो भनि बुझ्न सकिन्छ । यसलाई विपश्यनाबाट पनि प्रत्यक्ष देख्न सकिन्छ । षड्विज्ञानलाई पञ्च विज्ञान र मनोविज्ञान गरि दुई भागमा बाँड्न सकिन्छ । पञ्च विज्ञानको मूल प्रत्यय मध्ये बाहिरी रूप (रूप, शब्द, गन्ध, रस, स्पष्टव्य)

हो भने मनो विज्ञानको प्रत्ययको रूपमा आलम्बन चैत चैतसिक हो ।

- १) कायेन्द्रिय + स्पष्टव्य-काय विज्ञान
श्रोतेन्द्रिय + शब्द-श्रोत विज्ञान
जिह्वेन्द्रिय + रस-जिह्वा विज्ञान
घ्राणेन्द्रिय + गन्ध-घ्राण विज्ञान
चक्षु इन्द्रिय + रूप-चक्षु विज्ञान
मनेन्द्रिय (भवङ्ग) + चैतसिक-मनोविज्ञान

हामीले 'देखे' भन्छौं या 'आर्खाले देखे' भन्छौं ।

यसो भन्दा चक्षुर्विज्ञान उत्पन्न भयो भन्न खोजिएको हो किनकि चक्षुर्विज्ञान बिना आँखा (चक्षु इन्द्रिय) ले देख्न सक्तैन । चक्षु इन्द्रियले नै देख्ने भए मुर्दाले पनि देख्नु पर्ने हुन्थ्यो । तर आँखा बिना पनि साधारण तया देखिदैन । यसको माने के हो भने चक्षु इन्द्रिय बिना चक्षुर्विज्ञान उत्पन्न हुन सक्तैन । तर चक्षु इन्द्रियले मात्र प्रयाप्त हुँदैन, देखिने चीज याने रूप पनि अगाडि हुनु पर्छ । रूप अगाडि हुनु पर्छको तात्पर्य त्यहाँ रूप भएको हुनु पर्‍यो, रूपको साथै प्रकाश पनि हुनु पर्‍यो याने चार ओटा कुरा (चक्षु इन्द्रिय, रूपालम्बन, प्रकाश र मनशिकार) भए पछि मात्र चक्षुर्विज्ञान वा जानु पर्‍यो, नत्र यी अगाडिका तीनै ओटा प्रत्ययहरू भएपनि मनोविज्ञानले अर्कै कुरा सोचेर बसीरहेको छ भने या अन्य कुनै पाँच विज्ञान मध्ये एकमा मन पुरै एकिकत भइरहेको छ भने आँखाले देख्दैन । मतलब चक्षुर्विज्ञान उत्पन्न हुँदैन । अन्य विज्ञानबाट कसरी भवाङ्गपात भई चक्षुर्विज्ञान हुन पुग्छ भन्ने कुरा बुझ्न विधि बुझ्नु पर्छ । यहाँ बुझ्नु पर्ने कुरा के हो भने विज्ञान एउटै सन्तति मात्र हो जुन परिवर्तन हुँदै षड्विज्ञानको रूपमा प्रकट हुँदै चल्छ । ती षड्विज्ञानमा एक एक विज्ञान हुनुलाई अगाडिको विज्ञान (पूर्व विज्ञान) र आफ्नो आफ्नो प्रत्ययहरू चाहिन्छ जस्तै चक्षु विज्ञानलाई हामीले पहिले चार प्रत्यय दर्शाउँौं । चक्षु विज्ञान उत्पन्न हुनु भनेको नै देख्ने प्रक्या भएको हो ।

यो चक्षुर्विज्ञान नामपद भएतापनि बौद्ध प्रणालीमा प्रक्यात्मक क्यापदको अर्थ लाग्छ । यो बुझ्नु आवश्यक छ कि भाषागत समस्याले गर्दा नामपद शब्दावली प्रयोग गरिरहनु परेको छ, जस्तै चक्षुर्विज्ञान व्याकरणमा नामपद हो तर यहाँ भन्न खोजिएको प्रक्या हो नकि देख्ने वाला वा देखिने वस्तु ।

माथिका ६ इन्द्रिय, ६ आलम्बन र उत्पन्न भएका ६ नयाँ विज्ञानका सहयोगबाट अष्टादश धातु बन्छन् र यी अष्टादश धातुले के दर्शाउन खोजेको हो भने कुनै टेबल देखिनको लागि अगाडिको विज्ञान टेबल तिर मनसिकार (भुकेपछि) आँखा, टेबल र पूर्व विज्ञानको त्रिक सन्निपात हुन्छ र नयाँ चक्षु विज्ञान उत्पन्न हुन्छ ।

यो देखाई याने चक्षु विज्ञान चाहिं यसपछि आउने विज्ञान, जस्तै सुनाई (श्रोतविज्ञान) को लागि पूर्व विज्ञान हुन पुग्छ । श्रोत विज्ञान पनि कान (श्रोतेन्द्रिय), आवाज (शब्दालम्बन) र अधिको चक्षुर्विज्ञान भुकेर यी दुईको सम्पर्कमा आउनुवाट उत्पन्न हुन्छ र त्यस्तै गरि काय विज्ञान र मनोविज्ञानमा पनि यही नियम लागू हुन्छ । यसरी हाम्रो विज्ञान कहिले चक्षुर्विज्ञान उत्पन्न भएर, त्यसपछि श्रोत विज्ञान भएर, त्यसपछि काय विज्ञान भएर अनि मनोविज्ञान हुँदै बदलिँदै सन्तानको रूपमा प्रवाहित भइरहेको हुन्छ । बगीरहन्छ)

यहाँ चित्त सन्तान बदल्दै गएको हो न कि एउटा चित्त भन्ने वस्तु छ जुन चाहिं बदलिँरहेको छ भन्ने हो । एउटा चित्त छ जो बदलिँरहेको छ भन्नु विरोधाभासपूर्ण धारणा हो किनकि एउटा चित्त छ भन्नुको अर्थ परिवर्तन नभइकन एकै वस्तु रहिरहनु पर्‍यो । त्यो चित्तलाई बदलिँइरहेको छ भन्दोखरी बदलिँदै नबदलिएको उही चित्त बदलिँइरहेको भन्ने समान हो । चित्त A चित्त B भन्नुलाई नै बदल्नु या परिवर्तन हुनु भनिन्छ । चित्त B उत्पन्न हुँदा चित्त A को कुनै पनि अस्तित्व बाँकि रहँदैन भने चित्त B चित्त C बन्दा चित्त A को त नाम निशान नै हुँदैन । सिर्फ यो भन्न सकिन्छ B बन्नु (उत्पन्न हुनु) लाई चित्त A एक प्रत्यय (Condition) हुन जान्छ, तर चित्त B उत्पन्न हुँदा चित्त A पूर्णतया व्यय भैसकेको हुन्छ ।

माथिका सैद्धान्तिक कुरालाई ब्यवहारमा हेरौ । चक्षु विज्ञान भनेको श्रोत विज्ञानवाट भिन्न कुरा हो । भिन्न नभएको भए देह्दा पनि सुन्नु पर्ने र सुन्दा पनि देख्नु पर्ने हो, अझ अर्को भाषामा कानले देख्नु पर्ने र आँखाले सुन्नु पर्ने हो । सिर्फ यति भन्न सकिन्छ कि श्रोत विज्ञान प्रत्यय भैकन भवाङ्क वन्छ र भवाङ्क प्रत्यय वनिकन चक्षुर्विज्ञान उत्पन्न हुन्छ । श्रोत विज्ञान भवाङ्क होइन र भवाङ्क चक्षुर्विज्ञान होइन् । न चक्षुर्विज्ञान नै त्यस पछि उत्पन्न हुने भवाङ्क हो । अधि अधिको (पूर्व) चित्त पछि पछिको चित्तको प्रत्यय हुँदै सन्तति अटुट रूपमा कायम रहन्छ । यहि बदलिनु नै एक प्रकृया हो, ब्यापार । अर्थ क्रिया कारित्व (Funtion) हो र त्यहाँ त्यो प्रक्रिया अलवा त्यो प्रकृया गर्ने अपरिवर्तनशील वस्तु केही पनि छैन ।

यहि बौद्ध धर्मको एक मौलिक धारणा हो । यो कुरा बुझ्नु वस्तु प्रवर्तित अवधारणा (Thingness Orientation) बाट प्रकृया प्रवर्तित अवधारणा (Process Orientation) मा फड्को भनि सक्नु पर्छ (Shift) यसैलाई नै रुप तालिका फड्को मार्नु (Paradigm Shift) भनिन्छ । यो नबुझेसम्म मौलिक बौद्ध अवधारणाहरू बुझ्न गाह्रो हुन्छ ।

‘त्रिरत्न शरणम्’

अनुवाद- नारायण रिजाल; संकलन- विजय सर्गः

● धर्मप्रचार ●

समाचार

मेता सेण्टर ध्यानकुटी बाल आश्रमको तेस्रो वार्षिकोत्सव सम्पन्न

२०६० भाद्र १३ गते, शनिवार ।

ध्यानकुटी विहार, बनेपा । मेता सेण्टर (मैत्री केन्द्र) ध्यानकुटी बालआश्रम बनेपाको तेस्रो वार्षिकोत्सव बनेपा नगरपालिका निवर्तमान मेयर श्री सुरेन्द्र बहादुर बादेज्यूको प्रमुख आतिथ्यमा सु-सम्पन्न भएको समाचार छ ।

प्रमुख अतिथीबाट प्रदीप प्रज्वलन गरी उद्घाटन गरिएको उक्त सभा शील प्रार्थना गरी शुरू गरिएको थियो । उक्त कार्यक्रममा श्री बीरेन्द्र श्रेष्ठले वार्षिक प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नु भएको थियो ।

भिक्षु अश्वघोष महास्थविरको अध्यक्षतामा सम्पन्न उक्त कार्यक्रममा आ-आफना मन्तव्य व्यक्त गर्नुहुने महानुभावहरू यसरी रहनु भएको थियो-

भिक्षुणी धम्मवती, मोहन दुवाल, सुरेन्द्र बहादुर बादे, भिक्षु अश्वघोष महास्थविर आदि ।

ध्यानकुटी बाल आश्रमका बालिकाहरूलाई बुद्ध धर्म सम्बन्धी प्रश्न-उत्तर कार्यक्रम राखिएको उक्त सभामा ती बालिकाहरू मध्येबाट रेणु त्वायना, विनिता बादे, मैया मगर र रस्मिता मानन्धरले पनि आ-आफना मन्तव्य व्यक्त गरेका थिए । कार्यक्रमको अन्त्यमा सुश्री सत्यना शाक्यले धन्यवाद व्यक्त गर्नुभई सभा विसर्जन गरिएको थियो ।

हिरादाईले ध्यान दिएर सुनिराखे । आफूले नचोर्दा गरेको पश्चाताप हराएर गयो । नचोरेको राम्रो नै भयो भन्ने विचार गरे । सुनिराख्ने सबैले आ-आफूले गरेको खराब (नराम्रो) काम सम्भे, त्यसको फल भोगेको पनि सम्भे । मानिसहरूले खराब काम गर्दछन् । जसले त्यस कामको फल भोग्दछ, त्यो डराउँछ र पछि फेरि गर्दैन । आगोले पोलिसकेका मान्छे आगोदेखि डराए जस्तो ।

भिक्षुले भन्दै जानुभयो- “त्यसैले ओतप्प धन भएका मान्छे शीलवान हुन्छ । जस्तो नदीको किनाराले पानी बाहिर जान दिदैन त्यस्तै ओतप्पले पनि खराब आचरण गर्न दिदैन । ओतप्प धन भएका मान्छे सजिलैसंग अरूले मन पराएर बाँच्न सक्दछ । पैसा र सौन्दर्यले नराम्रो कामको परिणामलाई रोक्न सक्दैन । यसलाई रोक्न ओतप्प धन नै बलियो शक्ति हो...”

कथा सकियो । सबै उठ्यो । कोही घरतिर हिंडे कोही दान दिनतिर लागे । हिरादाईको पनि अनुहार उज्यालो भयो । जुतातिर ध्यान नै गएन । भिक्षुको अगाडि जान लाज लागेकोले टाढैबाट बन्दना गरी हिरादाई घर तिर प्रस्थान गरे ।

भिक्षुलाई एकान्तमा पारेर आनन्दरत्नले सोधे- “भन्ते ! ओतप्प धन त्यति काम लाग्ने जस्तो छैन । यसले त मान्छेहरूलाई कायर र नामर्द बनाउँछ ।” भन्तेले जवाफ दिनुभयो- “हो ! गर्नु पर्ने कामदेखि डराउनु, उत्साह छोड्नु, कायरता हो । तर वीरता भन्दैमा अगाडि फेला पारे जतिलाई मार्नु पनि ठीक छैन । साँच्चै ! संसार राम्रो बनाउने हो भने ओतप्प धन नभई हुँदैन । आजकालको जुन अशान्ति विश्वमा छ, त्यो ओतप्प धन नभएर नै श्रृजना भइराखेको हो । जस्तो दुइजना मान्छे भगडा गरिराख्दा उनीहरूको बीच आपसमा रिस उत्पन्न भइराख्दछ कि राख्दैन ?”

“जरूर उत्पन्न हुन्छ भन्ते !”

“त्यसैले ओतप्प भन्ने नभएको भए उसले उसलाई उसले उसलाई मार्न खोज्दछ । यसरी जति भगडा हुन्छ । त्यो सबै भयंकर हुन्छ । साँच्चै भन्ने हो भने ओतप्पले नै मान्छेलाई बचाई राखेको छ । ओतप्प भएन भने समाज नै हुँदैन ।” नर्कको कल्पना पनि ओतप्पको लागि हो । अहिले नभए पनि नर्कमा दुःख भोग गर्नु पर्दछ भनेर मान्छेहरू पापकर्मदेखि पछि हट्दछ ।

नर्कको कल्पना राम्रो छ, तर एकजना दुष्टले नर्कको सहारा लिई अज्ञानीहरूलाई लुट्दछ । नराम्रो काम गर्नेहरूलाई समाज र कानूनले दण्ड दिन्छ ।

“त्यस्तै आफ्नो सौताको छोरालाई एउटी सानी आमाले हुन्छ भने नखुवाउन खोज्दछ तर त्यस्तो गर्न डराउँछ कारण कर्मको फल भोग्नु पर्ला भनेर । यदि ओतप्प भएन भने घरमा कलह हुन्छ । नचाहिने कुरामा दोषारोपण हुन्छ, नभएको कुरा गर्दछ हात चल्दछ, चुपि चल्दछ । सबै नष्ट हुन्छ । तर ओतप्पले यस्तो गर्नबाट रोक्दछ । ओतप्प गुणवान मान्छेहरूको त्यो धन हो जसले उसलाई आपत विपतमा बचाउँछ...”

हिरादाईको चोर्ने विचार नै मोडिसक्यो । तीन चार दिन काम नपाएर त्यसै भौताइराख्यो । जागीर खोज्दा खोज्दै खुट्टा नै दुःखाउनु पयो, स्वास्नीको कटु बोली सुन्नुपयो । अन्तमा हुलाकीको काम भेट्टाए । आजकाल उसले महिनाको तीन सय ल्याई स्वास्नीको मुख ताली । सन्तोषका साथ उसले परिवार चलाइराखेको छ ।

रातको दुई बजे । बिहान भयो भनेर भक्तिनी कान्छी छिटो छिटो उठी । हतार हतारले लुगा फेरी पूजाको सामान समातेर घरबाट बाहिर निस्कीन् । अलि गइसकेपछि चारैतिर सुनसान देखेर आफू पहिला पयो भनेर अलि डराइनन् । तर त्यहाँसम्म आइसकेपछि किन फर्कने भनेर अगाडि बढिन् ।

मन्दिरमा पुगेर देवतालाई दर्शन गर्दछ भनेर हेर्दा तर्सिनु पयो । भित्र देवता छैन । देवताको ठाउँमा खाली !! कतिबेरसम्म उ अक्क मक्क परी, अलि होश भएपछि चिच्याएर कराई । टोल छिमेकीका सबैको निन्द्रा खुल्यो । बुढी कराएको हुनाले देवता चोर उफ्रेर बाहिर निस्के । देवता समाति भागे । देवता उखेलेर भानै नपाउँदा बुढी आइपुगेकी हुनाले मन्दिरको एक कुनामा लुकेर बसेको रहेछ । बुढी कराएको हुनाले ज्यान जोगाउन देवता सहित चोर खुरुरू भागेको रहेछ । आँखा चिम्लि भागेको चोर “के भयो के भयो” भनेर कराई घरबाट निस्केका ड्राइभर दाईसंग ठक्कर खायो । दुवैजना पछारिन्छन् देवता एकातिर पयो । छिटो छिटो उठि ड्राइभरले चोरलाई समात्यो । चोर त आफ्नै टोलका मंगल पो रहेछ । चोर फुट्केर भाग्न खोज्यो तर सकेन । टोलका सबैले; कसैले पिटे, कसैले चुटे, कसैले लात्ताले हिकाए । बच्चा बच्चीहरूले समेत मुड्कीले

हिकाए, त्यहाँ हिरादाई पनि आई पुगे । मंगलको लुगा सुगा पनि च्याटिसक्यो, मुखबाट पनि रगत निस्किसक्यो । जीउभरि घाउ नै घाउ भइसक्यो । यसरी मंगलले सजायँ खप्नै नसकेपछि आफूले कहाँ कहाँ चोरेको सबै बताए । दश वर्षको लागि जेलमा राखेर जरिवाना तिराउन घरजम सबै लिलाम भयो । स्वास्थ्यी चाहिँ रूँदै तीनजना बच्चा च्यापी गाउँ छाडे ।

यो सबै दृश्य हेरिराख्ने हिरादाईको अनुहार उज्यालो भयो । सन्तोष भए- मुसुकक हाँसेर ।

५-श्रुत

“लालु ! खोइ आनन्दलाई बेइज्जत गर्छु भनेर गएको होइन ? के भयो ?”

“पहिला पहिला जस्तै यसपाली पनि असफल नै भयो मालिक, हुनलाई त उसको घर अगाडि नै विदेशी एउटा घडी राखेर आएको हो । आनन्दले घडी फेला पारेर घरभित्र लैजान्छ, अनि हामी उसको घरमा पुलिस लगी तलासी लिई घडी फेला पारी उसलाई प्रमाण सहित चोर ठहराउने भन्ने मनमा राखेको हो । तर के गर्नु आनन्द भने जान्ने विद्वान । घडी फेला पारेर तुरुन्तै थानामा बुझाउन लगे । लालुले टाउको हल्लाउँदै भने ।

“आनन्द एउटालाई नै बदनाम गर्न सकेन भने मैले तिमीहरूलाई पालिराखेको के मतलब भयो ?” अलि जंगेर लखपति साहु कराए । “के गर्ने मालिक ! आनन्द अलि जान्ने विद्वान । यसो गर्नु पर्दछ भनेर थाहा छ । सबैलाई महत् गर्दछ । सबैले मन पराउँछ । हावालाई पोका पारेर राख्न सकेला तर उसलाई हाम्रो जालमा पार्न सकिँदैन जस्तो छ ।” लालुले हात हल्लाउँदै भने ।

लखपति साहु भन गर्ज्यो- “त्यसैले त उसलाई बदनाम गर्नु परेको छ । म यस गाउँको सबभन्दा धनी भए पनि कसैले मलाई सम्मान गर्दैन उ एउटा साधारण व्यापारीलाई सबैले मन पराउँछ । अब त सहनै सकेन । चार पाँच जना मान्छे पठाएर उसलाई चुट्न पठाऊ । म भएसम्म यस गाउँमा कोही पनि मभन्दा माथि बसेको हेर्न सकिँदैन म ।” लालुले टाउको हल्लाउँदै भने- “त्यसैले त भनेको मालिक, उ जान्ने बुझ्ने त्यसैले सबैले मन पराउँछ । उसलाई पिटायो भने उसलाई मन पराउनेहरू धेरै छन् हामीलाई लगौं कसि भाग्नु पर्ने स्थिति आउँछ । अरू मसंग एउटा विचार आयो ।” यति भनि लालु आफ्नो मुख साहुको कान नजीक लैजान्छ विस्तारै कुरा गर्दछ । बाहिर बस्ने कसैले पनि सुन्दैन ।

अरूको घरमा देउरानी जेठानी आगो र पानीभन्दा मान्छेहरू पत्याउँछे तर आनन्दको घरमा उसकी जहान रत्ना र भाइको जहान माया नड मासु जस्तो नभने पनि कोही पनि पत्याउँदैन । रत्ना र माया दिदी बहिनी जस्तो मिल्दछ । उनीहरूको घरमा भगडाको नाम निशान नै थिएन । तर एक महिना जति भयो । दुईको बीचमा अलि ठाकठुक शुरु भयो ।

एक महिना अगाडि एकदिन मायाले आफ्नो कोठाको अगाडि बढारेर सबै कसिङ्गर थुपारेर राखेको देखिन् । बढार्ने पालो रत्नाको थियो । तर मायाले केही पनि भनिनन् । भोलीपल्ट भात खान जाँदा अलि अबेर भयो । मायालाई दाल तरकारी केही पनि बाँकी थिएन । तैपनि उसले केही भनेनन् । उनीहरूको पानी लिन आउने लतँ मैयाले भने- “बावै कस्तो फरक भएर गएको रत्ना नानी ? उसले के भन्यो थाहा छ ? उसको लोग्नेको बालबच्चाहरू नभए पनि मरिमरि काम गरी घर चलाउनु पर्दछ रे । माया नानीको लोग्नेको जागीर पनि कम, बच्चाहरू पनि धेरै छन् । त्यस्तो पनि मनमा राख्नु हुन्छ, होइन नानी ?” अनि त लतँ मैयाले बराबर मायाको कान भरी कुरा गर्ने भई । यसरी पनि भन्न आउने गरी- “थाहा छ मैयालाई ? रत्नाले सबैलाई “मेरी माइती धनी छ... मेरो धेरै दाइजो चलायो, मायाको आमा सधैं आइराख्दछ । मायाले माइतमा सामान ओसारने काम गरि...” आदि भनेर कुरा गर्दै हिँड्छिन् ।

यसरी मायाको मनमा शंका उपशंकाको आगो बल्यो । शंकाको आगो मात्र बस्नु पर्दछ । त्यसलाई फैलाउन हुरीको आवश्यकता पर्दैन । मायाको रत्नाप्रति भन भन शंका बढ्दै गईन् । शंकाको जालमा परेकी मायालाई रत्नको हँसिलो अनुहार पनि गिज्याएको जस्तो भयो । केही बोल्यो कि कटु बोली सुनाएको जस्तो ।

एकदिनको कुरो मायाको नयाँ कैची हरायो । उसले रत्नालाई सोधीन् । तर उसले थाहा छैन भनिन् । घरभरि खोजिन् र पाएन । रत्नाले नै लिएको हो भन्ने शंका गरेर उसको कोठामा गई । मेचको तल कैची फेला पारिन् । एक महिना अधिदेखिको रिस मायाले खपि राख्न सकेन । रत्नालाई भन्नु नभन्नु भनेर गालि गरिन् । पहिला त रत्नाले मैले चोरेको होइन भनिन् । तर अति नै भएपछि उसले सहनै सकेन । अनि दुवै घोरा घोरा हुने गरी भगडा गरे ।

राती आनन्दरत्न सुत्न आउँदा स्वास्थ्यीले रोई रोई सबै कुरा बताइन् । सबै कुरा बताइसकेपछि भने मैले

केही पनि गरेकी छैन, भन्न बहिनी जस्तो गरी राखेकीले मलाई नै चोर भनि दोष गरिन् । संगै बसेर भलो हुँदैन । भोलिदेखि अलग्गै बसे मात्र बल्न सक्दछु मलाई यसरी बेइज्जत गर्ने यो घरमा दिएर ल्याएको होइन ।” आनन्दले गम्भिर भएर भन्यो— “एकै चोटी रिसाउनु ठीक होईन । भनिराखेको नै छ रिस भन्ने हतियार रिसाउनेलाई मात्र चोटपटक गर्दछ । मायाले पनि तिमीलाई अकारणले दोष दिएको होइन होला । के आधारमा उसले यसो भनेको हो हेर्नु पर्दछ । उसको कोठामा तिम्रो कैची फेला पायो भने तिमीलाई पनि रिस उठ्दैन ?”

रत्नाले लोग्नेको कुरा बुझि, त्यसैले उसको अनुहार अलि मलिन भयो । आनन्दले फेरि कुरा थपे— “शायद तिमी माइत जाँदैमा वा अलग्ग बस्दैमा आनन्द हुन्छ भन्थानेको । तर यसो भएका खण्डमा गाउँमा हाम्रो कति बेइज्जत हुन्छ । यो विचार गरेका छौ ? तिमीले सुनेकी नै छौ वैरले वैरभाव कहिल्यै शान्त हुँदैन । सम्बन्ध तोड्न सजिलो हुन्छ । तर तोडेको सम्बन्ध जोड्न कति गाह्रो हुन्छ यो पनि विचार गरेका छौ ? भनिराखेको छ नि ढिला रिसाउनु बुद्धिमान हो, किन भने रिसाउँदा मुख मात्र चल्दछ आँखा बन्द हुन्छ । त्यसैले हडबडाउनु पर्दैन । पहिले तिमीले लिएकै छैन भने यो कोठामा कसरी कैची आयो ?”

स्वास्नीले विस्तारै भनिन्— “त्यही त म पनि छक्क परेकी ।”

लोग्ने चाहिने भने— “राम्ररी एकचोटी विचार गर, आज यस कोठामा को को पसे ।”

स्वास्नीले भनिन्— “अरू त केही पनि सम्झिन । तर लतँ मैया एकचोटी देउरानीको कुरा बताउन आएको मात्र सम्झन्छु ।”

आनन्दले अनुहार खुम्चाएर सोधे— “मायाले कैची किन लिन आएको ?”

स्वास्नी चाहिने जवाफ दिइ— “ए सम्झि । लतँले मागी भनेर मायाले कैची खोज्न आएको ।” आनन्दले लामो सुत्केरा हालेर भने— “त्यसो भए यसमा लतँ मैयाको हात भएको देखिन्छ ।”

स्वास्नीले अलि उत्सुक भएर भने— “हो, आजकाल लतँ मैया मायासँग बराबर के के कुरा गरिराख्दछ । त्यसैले होला ?”

आनन्दले भने— “मैले थाहा पाए अनुसार, सुने अनुसार केही पनि कुरा बिनाकारणबाट हुँदैन । लतँले पनि यो काम किन गरी होला ?”

यसरी दुई जोडपोई लतँको बारेमा कुरा गर्दा गर्दा निदाए ।

भोलिपल्ट बिहान सबेरै मायाले बढारिराखेको ठाउँमा गएर रत्नाले भन्न गई— “हेर माया, मैले तिमीलाई जहिले पनि बहिनी सम्झी राखेकी थिएँ । हिजो रिसको भोकमा के के भन्न पुगे । त्यसको लागि माफ गर ल ? मैले थाहा पाई तिमीलाई केही पनि नराम्रो गरेकी छैन । केही बिराएको छ भने दिदी सम्झी माफ गर ।” तर मायाले बोलिनन् । गम्केर बसिन् । त्यसैबेला आनन्द आएर भन्यो— “बुद्धिमानहरूले भनिराखेको छ, सयौं साथीहरू भए पनि पुग्दैन, तर शत्रु एकजना भए पनि काफी । त्यसैले किन नचाहिँदो किसिमले भ्रममा परी शत्रु कमाउँछौ । हेर बुहारी, तिमीले रिसको भोकमा उसलाई चोरनी मात्र देख्यौ, तिमीहरू दुवैको सम्बन्ध नराम्रो गर्न अरूले भगडाको बिउ रोपेको पनि हुन सक्दछ ।”

मायाले भनिन्— “रत्ना दिदीले के के भन्यो भनेर सुनिराखेको कुरा पनि होइन त ?”

आनन्दले जवाफ दियो— “त्यस्तो भनेर सुनाउन आउने पनि लतँ नै हुनु पर्दछ । अरूले सुनाउन आएको छ ? मैले हेर्दा यो सबै काम लतँले गर्दा नै भएको हो । उसंग एकचोटी कुरा बुझेर हेर्नु पर्ला । नत्र भने अहिलेको सानो भूलले गर्दा पछिसम्म पश्चाताप हुनु पर्दछ ।”

यसरी छलफल गर्दा सबैले लतँलाई नै शंका गरे । लतँले नै गरेकी भनेर पुरा शंका भएपछि उसलाई एक पटक सोधिहालौ भनेर डाक्न पठाए । देउरानी जेठानीसंगै बसेर डाक्न पठाएकोले लतँ अलि डराइन् । आनन्दले उसलाई फकाएर, डर देखाएर सबै कुरा थुते । उसले सबै आफूले गरेको कुकार्य यसरी बताए— “मैले सबै काम दुई देउरानी जेठानी बीच कलह गर्न गरेको हुँ । कलह भएपछि गाउँमा मन पराई राखेको आनन्द बाबुको बदनाम हुन्छ । उसलाई अरूले मन पराउँदैन । यस्तो विचार गरेर लाखे साहुले मलाई यस घरमा भगडा गराउन पाँच हजार रूपिया दिन्छु भनेर लोभ देखाएकोले यस्तो स्वर्ग समानको घर बिर्गान आएको हुँ । माफ गर्नु होस् । अबदेखि म यस्तो काम गर्दिन ।”

तीनै जनाले लामो सुत्केरा हाल्दछ । यसरी घर बिर्गान आँटेकी लतँ मैयालाई निकाली बल्न आँटेको आगो फैलिन नपाउँदै आनन्दको दूरदर्शिताले निभाए ।

× × ×

क्रमशः

धर्मकीर्ति

आयोजक- आज त गर्मी निककै चढेको छ । तैपनि थुप्रै सहभागीहरूको उपस्थिती देख्न पाउनु त ठूलो हर्षको कुरा हो । यहाँहरूले आज कुन विषयमा छलफल कार्यक्रम लिएर आउनु भएको रहेछ सुनौं न ।

सहभागी- आज त मैले भिक्षु नियमहरू विषयमा जानकारी लिने इच्छाले यहाँ उपस्थित भएको छु । भिक्षुहरूको नियम २२७ वटा छन् भन्ने त सुनें । तर ती नियमहरू के के रहेछन्, कसरी त्यतिका नियमहरू पालन गर्नु परेको रहेछ र आजभोली ती नियमहरू भिक्षुहरूले पालन गरिरहेको नै रहेछ त ? भन्ने विषयमा थाहा पाउने ठूलो जिज्ञासा रहेको छ मेरो ।

आयोजक- आज त एकदम नौलो प्रश्न सोध्नुभयो नि यहाँले । यस विषयमा त यहाँले भिक्षुहरू सँगै प्रश्न सोध्नु भए अझ राम्रो हुने थियो । तैपनि यस विषयमा हामीलाई जति ज्ञान छ त्यति नै मात्रामा भएपनि केही बताउने विचार गरेका छौं । सुन्नुहोस् है त ?

हामीले भिक्षुहरूसंग उहाँहरूका नियमहरू सम्बन्धी प्रश्न गर्दा के जानकारी पाएका छौं भने बुद्धले भिक्षुसंघ स्थापना गरिसक्नु भएर २० वर्ष सम्म पनि कुनै नियम बनाउनु परेन रे । मतलव त्यसबेलाका भिक्षुहरू ज्यादै अनुशासन प्रेमी भई संयमित जीवन विताउने गर्थे रे । जति अनुशासन हीन र बेइमानी छलकपटीहरूको बाहुल्यता हुँदै आउँछ, त्यति नै नियमहरूको आवश्यकता हुँदै आउँदो रहेछ । २० वर्ष पछि मात्र विनय नियम बनाउनु भएको कुरा उल्लेख गरिएको पाइन्छ । बिना कारण बुद्धले नियम बनाउनु हुन्न ।

भिक्षु जीवन नै वैराग्य जीवन हो । अल्पेक्ष एवं सन्तुष्टीपूर्ण साधारण जीवन हो । लोभ लालचबाट टाढा रहनुपर्ने जीवन हो । एकपटक सारीपुत्र महास्थविरले बुद्ध समक्ष यसरी प्रार्थना गर्नुभएको थियो- “भन्ते ! भिक्षुहरूको जीवन अनुशासित हुनको लागि नियम प्रयाप्त मात्रामा बनाउनुस् ।”

बुद्धको कथन (यस विषयमा) यसरी थियो- “सारीपुत्र ! घाऊ हुन अगावै औषधी लगाउने जस्तो कुरा गरेको तिमीले ? घाऊ नभइकन कसले औषधी लगाउने गर्छ ? यसरी नै कुनै खराब कारण नघटीकन त्यसलाई हटाउने उपाय र नियम बनाउन मिल्दैन ।”

बीस वर्ष पछि भिक्षुहरूको जीवनमा संयमीपन र

वैराग्य भावना खुकुलो हुँदै गयो । खानपिन विषयमा लालचहरू बढ्दै गए । वस्तुहरू संग्रह गर्ने र खाँदा खेरी अचार चाहियो, फलाना तरकारी चाहियो भन्दै मागेर खाने प्रवृत्ति बढ्न थालियो । यसरी अनुशासनहीन प्रवृत्तिहरू भिक्षुसंघमा देखिन थालेपछि बुद्धले नियम बनाउँदै अनुशासनहीन उच्छृङ्खल भिक्षुहरूलाई नियम र विनयको घेरामा बाँध्न थाल्नुभयो । फलस्वरूप भिक्षुसंघको लागि नियम बन्यो- मागेर खान हुन्न, अरुले जे दियो त्यसलाई सन्तुष्ट बनी खाने गर्नुपर्छ, अर्थात् अरुले अर्पण गरेको खानेकुरा थापेर खान सकिन्छ, आदि आदि ।

यसरी भिक्षुसंघका २२७ वटा नियमहरू त धेरै पछि मात्र थपिँदै गएको देखिन्छ । अंगुत्तर निकाय तिक निपात अनुसार भिक्षुहरूको नियमहरू जम्मा १५० वटा मात्र रहेको कुरा उल्लेखित छन् । अन्य ससाना नियमहरू मध्ये भिक्षुहरू बाटोमा हिँड्दा पाँच हात टाढासम्म मात्र आँखा उठाई हेर्न सकिनेछ । ठाडो माथि आँखा उठाई जताततै आँखा नचाई चञ्चल दृष्टिले हेर्न हुन्न । फूलको विरुवा रोप्ने, रुखको हाँगा आदि काट्ने कार्य गर्न वन्देज लगाइएको छ ।

उभिदै वेशोमती तरीकाले पिशाब फेर्न हुन्न, पानी बगिरहेको खोलामा गई दिशा पिशाब गर्न हुन्न, खानेकुरा जम्मा पाउँ बचाएर राख्न हुन्न, काँचो अन्न र चामल ग्रहण गर्न हुन्न, पैसा छुन हुँदैन आदि विभिन्न ससाना नियमहरू समेत जम्मा गरेर भिक्षु संघले २२७ वटा नियमहरू पालन गर्नु पर्दछ ।

हाल आएर भिक्षुणी संघ लोप भएको भनिन्छ । भिक्षुहरूका २२७ वटा नियमहरू मध्ये कतिपय नियमहरू त भिक्षुणीहरूसंग सम्बन्धित नियमहरू रहेका छन् । भिक्षुणी संघ लोप भएको हो भने त ती २२७ वटा नियमहरू मध्ये दर्जनौं नियमहरू त आफसे आफ घटिसकेका छन् । त्यसकारण हालका भिक्षुहरूले २२७ वटा नियमहरू पालन गरिरहेका छन् भन्न कदापि मिल्दैन । आजभोलीका भिक्षुहरूले २२७ वटा नियमहरूमध्ये कतिवटा नियमहरू पालन गरिरहेका छन् भन्ने विषयमा किटानका साथ भन्न मुश्किलै पर्छ । किनभने ती २२७ वटा नियमहरूमध्ये पनि कतिपय नियमहरू त आजभोलीको जमानाको लागि अव्यवहारिक बनिसकेका छन् । उदाहरणको लागि लिने हो भने चामल

ग्रहण गर्न हुन्न, पैसा छुन हुन्न, खाने कुरा जम्मा गर्न हुन्न आदि नियमहरूलाई व्यवहारमा प्रयोग गर्न कठिन भइसकेको छ । हाम्रो देशमा पाकेको भात भन्दा पनि चामल नै दान दिने चलन छ । चामल लिन्न भन्ने व्यक्ति भोकै बस्नु पर्ने हुन्छ । पैसा बिना पाइला चाल्न कठिन आजको जमानामा पैसा नछुने व्यक्तिले केही पनि काम गर्न नसकिने भयो । विरामी पर्दा पैसा नभएको व्यक्तिले रोग कसरी निको पार्ने ? आदि विभिन्न समस्याहरू आउने हुन्छ ।

यसरी नै उभिएर पिसाब नगर्नु भनिएको छ । तर रत्नपार्कको शौचालय जस्ता अन्य विभिन्न सार्वजनिक शौचालयमा उभिएर पिसाब फेर्न करै लाग्छ ।

उभिएर खान पिउन हुन्न भनिएको छ । बस्ने ठाउँ नै नभएको ठाउँमा खान पिन गर्नुपर्ने अवस्था आइपर्छ कहिले काहिँ । यस्तो अवस्थामा उभिएरै भएपनि खानै प्यो ।

एकजना सहभागी- यी नियमहरूको विषयमा मात्र छलफल गर्दा गर्दै त वाक्क लाग्यो मलाई त, अरुनै विषयमा छलफल गरौं न हुन्न ?

आयोजक- हुन्छ नि अरुपनि केही प्रश्न छ भने सोध्नुस् ।

सहभागी- सत्यनारायण गोयन्का त विपस्सना ध्यान अभ्यास गराउने एक ध्यान गुरु हुनुहुन्छ । तर उहाँले कहिले पनि आफूलाई ध्यान गुरु भनी चिनाउनु हुन्न अर्थात् नाम को अगाडी ध्यानगुरु भनी जोड्न

हुन्न । उहाँले त कल्याणमित्र र मंगलमित्र मात्र लेख्नु हुन्छ । तर उहाँका शिष्यहरूले भने आफूलाई ध्यान गुरुको रूपमा चिनाउँदै सहायक आचार्य, वरिष्ठ आचार्य आदि आदि पदवी राख्दै परिचय दिने गरेको देखिन्छ । यस विषयमा मलाई अलि अप्ठ्यारो महशूस भइरहेको छ । भन ध्यान गुरुहरूले आफूले आफूलाई जाँची मनका मयलहरू हटाउने कोशिस गरिरहने व्यक्ति हुनुपर्ने हो वास्तवमा । यी बेफवाकका अहंकारीपना किन आइप्यो विचमा ? यो कुनै जागीरे पदवी त होइन नि । यसवारे पनि तथ्य कुरा जान्न पाए वेश हुने थियो ।

आयोजक- राम्रो प्रश्न सोध्नु भयो यहाँले । सत्यनारायण गोयन्का त सही ध्यान गुरु हुनुहुन्छ । त्यसकारण उहाँले आफूले आफूलाई ध्यान गुरु भन्नु हुन्न । उहाँमा घमण्डी र अहंकारीपना पटककै देखिँदैन । उहाँको लक्ष नै विपस्सनाको माध्यमद्वारा बढि भन्दा बढि मानिसलाई असल मानिस बनाउनु हो । त्यसैले उहाँ कल्याण मित्र र मंगल मित्र मात्र बन्न चाहनु हुन्छ जस्तो लाग्छ ।

सहभागी- हो त नी । बुद्धको शिक्षानुसार त घमण्डी र अहंकारी बन्न हुँदैन । किनभने घमण्डले मानिसलाई पतनतर्फ लैजान्छ । असल मानिस बनाउँदैन यसले । कुरा त राम्ररी नै बुझियो आज । धन्यवाद छ यहाँहरूलाई ।

हवस् त आज नौलो विषयमा छलफल गरियो । नौलो ज्ञान हासिल गर्न पायो । आजलाई विदा । ■

● धर्मप्रचार ●

समाचार

बौद्ध ल्यायम्ह पुचःको साधारण सभा

नगदेश बुद्ध विहार । नगदेश स्थित बौद्ध ल्यायम्ह पुचःको प्रथम अधिवेशन (साधारण सभा) सम्पन्न गरिएको समाचार छ । बुद्ध पूजा पछि सञ्चालित उक्त कार्यक्रममा प्रमुख अतिथि भिक्षु कोलित समक्ष पञ्चशील प्रार्थना गरिएको थियो । प्रमुख अतिथिबाट कार्यक्रमको उद्घाटन भएपछि उहाँले दिवंगत उपासिका तुलसीमाया सिंकेमनको पुण्य स्मृतिमा प्रकाशित "नगदेश बौद्ध समूहको गतिविधि" पुस्तक विमोचन गरी लोकार्पण गर्नुभएको थियो ।

उक्त कार्यक्रममा भिक्षु कोलितले मरणानुस्मृति भावना विषयमा धर्मदेशना गर्नुभएको थियो भने कृष्णकुमार प्रजापति, बखतबहादुर चित्रकार, विष्णुरत्न शाक्य, विपिन्द्र महर्जन आदिले आ-आफ्नो मन्तव्य व्यक्त

गर्नुभएका थिए ।

शिवभक्त मेंजुको अध्यक्षतामा सञ्चालित उक्त कार्यक्रममा बाबुनाथ बाडले स्वागत मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो भने दिपकराज सांपालले धन्यवाद व्यक्त गर्नुभएको थियो ।

प्राप्त समाचार अनुसार दोस्रो बन्द सत्रबाट ११ सदस्यिय कार्य समिति सर्व सम्मतिबाट यसरी चयन गरिएको थियो-

अध्यक्ष शिवभक्त मेंजु, उपाध्यक्ष तुलसी बहादुर प्रजापति, कोषाध्यक्ष बाबुनाथ बाडे, सचिव राजकृष्ण बाडे, सदस्यहरू तेजकुमार बाडे, सिद्धि कृष्ण बाडे, पञ्चकुमार बाडे, तुलसीराम बाडे, भाइराम मेंजु, राजमान न्याकी र बालकृष्ण तको आदि । ■

थौकन्हे पञ्चशीलया उपादेयता

प्रविणा महर्जन

पञ्चशील धयागु भीगु शरीर व वचनं यायमज्यूगु गुगु न्यागू बाँमलाःगु ज्या खः, उगु मयायत थःत संयम यायगुयात हे पञ्चशील धाई ।

पञ्चशीलया न्यागू नियमत थुकथं न्त्यब्वयफू—
(१) प्राणी हिंसा मयायगु (२) खुया मकायगु
(३) व्यभिचारी मज्वीगु (४) मखुगु खँ मल्हायगु
५) सुरापान (अय्ला ध्वं आदि काययोगु पदार्थ सेवन) मयायगु ।

थौकन्हे मनूत न्त्याक्को शिक्षित व आखलं चव्य थ्यं धाःसां इमिके छगू विषयया अभाव खनेदु, व खः भिंगु आचरण व सदबुद्धि । मनूतयत भिंगु आचरण व सदबुद्धि दयक्य बीत पञ्चशीलं यक्को गुहाली याः । मनूतयतभिंगु आचरणं युक्त ज्वीकाः शिक्षित यायत पञ्चशील मदयक मगाय् धुंकल । बुद्धं थःगु व्यवहारिक जीवने छयला स्वयाः तिन भौत देछानाथकूगु थुगु शिक्षापद पञ्चशीलयात दक्वब्वनेकुथी पाठ्यक्रमया रूपे तयदसा तसकं बाँलाई । छायाधाःसा अन्याय अत्याचार व अधर्म दुध्यानाच्वंगु ध्व संसारयात भीसं थःथःगु आचरण बाँलाकाः थकाय् हथाय् ज्वी धुंकल । छम्ह मनुखं जक यानां ज्वीगु ज्या मखु ध्व । दक्वं जानाः याय्माःगु ध्व बुद्धं हनाथकूगु ज्यायात पूर्वकेगु भीगु हे कर्तव्य खः ।

संसारे गुलि नं जंगले च्वनीपिं प्राणीपिं तनावनाच्वंगु दु, इमित म्वाकातयत गुलिनं आरक्ष निकुञ्ज स्थापना जुयाच्वंगु दु । तर भीसं प्राणीहिंसा हे मयायगु जूसा थुपिं प्राणीपिं लोप ज्वी धकाः पीर हे काय्म्वाःल । थौकन्हेयागु सन्दर्भे भीसं खनाच्वंगु व न्यनाच्वंगु हे दु अन्याय व अत्याचारं यानाः हे आतंकवाद थें ज्याःगु ग्यानापुगु ल्वचं भीत कयाच्वंगु दु । भीसं मखुगु खँ मल्हायगु व खुया मकायगु, आदि शिक्षा पालन याःगु जूसा थज्याःगु आतंकवाद ब्वलना मवैगु खई । थुपिं हे न्यागू शील आचरणयात लोमंकूगुलिं हे भीथाय् हिंसा, आतंक व अत्याचार जुयाच्वन । थुगु पञ्चशीलयागु शिक्षा भीसं न्हापालाक्क मचातयत निसें वीगु शुरु याय्माः । छायाधाःसा मचात कन्हे शिक्षित ज्वीतिनिपिं वर्गे लाः । इमित भीसं गथे यानाः छयल अथेहे ब्वलनीपिं जूगुलिं मचानिसें शील पालन याय्गु गुण दयावोसा इपिं कन्हेयापिं कर्तव्यवान्, गुणवान् व नैतिकवान् मनु जुयाः ब्वलनी । थौ भी यक्व हे हिंसात्मक खँ न्यने माःसां इमिसंला सद्वचन न्यने दै ।

ध्व संसारे दुध्यानाच्वंगु हिंसा, अन्याय, अत्याचार व अधर्मयात भीसं...नापं न्हंका छवयगु कोशिस याय्मालाच्वंगु दु । उकें पञ्चशील पालन यानागुया फल

व मयानागुया दोष वारे सीके फुसा जक थुगु ज्या याय् ज्यू थुगु ज्या यायमज्यू धकाः सीका कायफै ।

पञ्चशीलय् दकले न्हापां प्राणी हिंसा यायमज्यू धकाः धयातःगु दु । प्राणी हिंसा याःपिं मनूत थःनं अङ्ग भङ्ग ज्वीका च्वनेमाली, बमलाःम्ह, सुयां मयोम्ह जुयाः दुःख कष्ट भोग यानाः नर्क रुपी जीवन हनेमाली धयातःगु दु । लवः वयक्यत न्त्याक्व ज्या याःसां लवः मदयाः थःके दुगु भचा सम्पत्ति नं फुका च्वनेमाली । सभाय् गनं खँ ल्हाय्माःसां आँट मदुम्ह जुयाः ग्याफर ज्वीका च्वनेमाली धयातःगु दु । तर प्राणी हिंसा मयाइपिसं थुकीया विपरित भिंभिंगु फल भोग याय दै ।

भीसं सुनं मनूयागु छुं नं चीज बस्तु खुया कायमज्यू । तर अथे खुया कायगु यात धाःसा राज्य लः, मि, खँ व शत्रु खनाः न्त्याबले ग्यानाच्वनेमाःगु अवस्था वयाच्वनी । न्त्याक्व धववा कमेयाःसां मुंके फैमखु । नीच कूले जन्म जुयाः दुःख कष्ट भोग याय्माली । उलिजक मखु फ्वनाः तक नं नयमाली । तर खुयामकाःपिं मनूतसैं थुकीया विपरित सुख भोग याय्दै । व्यभिचार कर्म यानाजूपिं मनूतसैं थम्हं मेपिन्त गुलि दुःख बियागु खः व स्वयाः नं अपो दुःख, भोग याय्माली । मनूतयगु शत्रु जुयाः तसकं मयेक च्वनेमाली । न्त्याबले म्ह सुख मदयका च्वनेमाली । बाँमलाःम्ह मनु ज्वीका च्वनेमाली । दयने व दने तक न थाक्वीका च्वनेमाली । तर थुगु ज्या मयाःपिं थुकीया विपरित सुखपूर्वक जीवन हनाच्वने दै । मखुगु खँ ल्हायगुथें बाँमलाःगु बानी मेगु छुं हे मदु । थुकिं यानाः परस्पर मेलमिलाप जुयाच्वथाय् ल्वापुब्बापु ज्वी । थुज्याःपिं मनूतसैं खँ ल्हाःगु सुनानं विश्वास याइमखु । थम्हं भंगः लाःथें मेमेपिसं नं थःत भंगः लाका च्वनेमाली । नीचकूले जन्म कयाः सुयानं मयेका च्वनेमाली । रुप बाँमलाकाः म्ह धिकः बाँमलाका च्वनेमाली । तर थुगु ज्या मयाःपिं थुकीया विपरित बाँलाक जीवन बिते यायदयक जन्म काई ।

सुरापान यानाजुगु कारणं बुद्धि हीन, ज्ञानहीन व चेतनाहीन ज्वीका च्वनेमाली । थुगु कारणं लाटा, ग्वाज्यः, व तसकं क्वह्योम्ह, मनु ज्वीका च्वनेमाली । तर सुरापान मयाइपिं थुकीया विपरित सकसितं मानेयाकाः सुखपूर्वक च्वने दै ।

थुकथं पञ्चशीलया फलाफलयात अध्ययन याना यंकेबले नं पंचशीलया महत्त्वयात भीसं ध्वीका कायफु । ध्व हे महत्त्वयात थम्हं प्राप्त यानाः थौयागु व लिपायागु जीवन सफलतापूर्वक न्त्याकेत भी सकसितं पञ्चशील पालन याय्माला च्वंगु दु ।

प्यकोगु लेखन प्रतिभा विकास (सम्बन्धी) तालिम

सृजना तुलाधर

वै, २०६०, ०४, ३१, शनिवार। श्रावण महिनाया अन्तिम शनिवार नं लय लय पतिकं धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीई जुया वइच्चंगु लेखन सम्बन्धी तालिम कक्षा जूगु दु। थ्वकुन्हु न्हापिं भाजु मयजुपिं नं उपस्थित जूगु खने दुगुलिं दकले न्हापां संयोजक मयजु लोचनतारा तुलाधरजुं वने धुकूगु क्लासय् छु छु स्यन उकियागु चिहाकलं विश्लेषण यानादिल। नापं थन तालिम कयाचवनादीम्ह मयजु मेणुका शाक्यजुया लेख "सन्ध्या टाइम्स" य् छापे नं जुइधुकुगु खँ कनादिल। अले नियमित कथं सम्पादक भाजु सुरेश किरण मानन्धरजुं थःगु क्लास न्ह्याकादिल। आपालं भाजु मयजुपिन्त लेख

चव्य बलेय् छु विषय ल्ययगु व गय्याना ल्ययगु धैगु समस्या वःगु जुयाचवन। भाजु मानन्धरजुं विषय ल्ययगु धैगु तःधंगु समस्या मखु धइदिल। छगु हे विषययात स्वयगु थी थी दृष्टिकोण लुइकेगु बानी याय्मा धयादिल। अले प्रत्येक दृष्टिकोणयात कया अलग अलग विषय दय्का अलग अलग लेख चव्य ज्यू धका अप्पसिया मस्युगु खँ कना दक्वसित चकित याना दिल। न्ह्याबलें थें क्लासय् अन्तय् भाजु मानन्धरजुं लेख चवया हःपिं भाजु मयजुपिन्त न्ह्यने सता उमिगु लेखया बारे टिका टिप्पणी यानादिल।

गुँला महिना भरि धर्मदेशना कार्यक्रम सम्पन्न

२०६० श्रावण १४ देखि भाद्र ११ गते सम्म गुँला महिनाको उपलक्ष्यमा विभिन्न धार्मिक स्थलहरूमा बुद्ध शिक्षा सम्बन्धी धर्मदेशना कार्यक्रम सम्पन्न भएको समाचार प्राप्त भएका छन्।

आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू-

आनन्दकुटी विहार स्वयम्भूमा गुँला महिनाको उपलक्ष्यमा विहान ७:३० देखि ८:३० बजेसम्म सञ्चालित धर्मदेशना कार्यक्रममा धर्मदेशना गर्नुहुने भन्ते, गुरुमाँहरूको नामावली यसरी उल्लेख गरिएका छन्।

भिक्षु बुद्धघोष महास्थविर, कुसुम गुरुमाँ, भिक्षु अश्वघोष महास्थविर, भिक्षु भद्रिय, अनोजा गुरुमाँ, भिक्षु राहुल, धम्मवती गुरुमाँ, भिक्षु सोभित, भिक्षु संघरक्षित, भिक्षु सुशील, चमेली गुरुमाँ, भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविर, भिक्षु सुगतमुनि महास्थविर, भिक्षु आनन्द, अनुपमा गुरुमाँ, धम्मविजया गुरुमाँ, सुजाता गुरुमाँ, भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर, भिक्षु कोलित, भिक्षु गुणघोष महास्थविर,

वीर्यवती गुरुमाँ, भिक्षु कोण्डव्य तथा भिक्षु सद्दातिस्स। श्री:घः विहार, श्री:घः नःघल-

श्री:घः विहार, श्री:घः नःघलमा २०६० श्रावण १४ देखि भाद्र १२ सम्म सञ्चालित धर्मदेशना कार्यक्रममा धर्मदेशना गर्नुहुने भन्ते गुरुमाँहरूको नाम यसरी उल्लेख गरिएका छन्-

भिक्षु अश्वघोष महास्थविर, भिक्षु सुगतमुनि महास्थविर, भिक्षु गुणघोष महास्थविर, भिक्षु धम्मसोभन महास्थविर, भिक्षु शीलभद्र महास्थविर, भिक्षु राहुल, भिक्षु बोधिज्ञान, भिक्षु भद्रिय, भिक्षु आनन्द, भिक्षु सद्दातिस्स, भिक्षु कोलित, भिक्षु कोण्डव्य, भिक्षु सुशील, भिक्षु संघरक्षित।

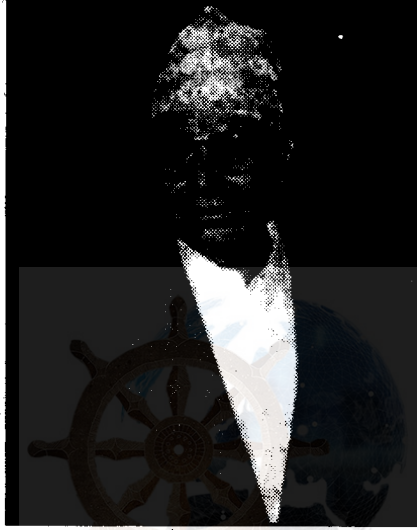
मणिमण्डप विहार, ललितपुर-

ललितपुर स्थित मणिमण्डप विहारमा र ठसी विहारमा पनि गुँला महिना भरि धर्मदेशना कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको समाचार छ।

अनिच्छावत संखारा उप्पादवय धम्मिनो ।
उपज्जित्वा निरुज्जन्ति तेसं ऊपसमो सुखो ॥

★ बिचा: हायेका ★

बूगु दिं:
ने.सं. १०५५ थिलागा दशमि

मदुगुदिं:
११२३ गुंलाख पारू

मदुग्ह कमल रत्न कंसाकार

केल, मासांगल्ली, येँ ।

धर्मकीर्ति संरक्षण कोषया सचिव भाजु अगम्य रत्न कंसाकास्या
हनेबहःमह अबुजु कमल रत्न कंसाकार मत्यवं मदुगुलिं दुःखंकःपिं
छेंजःपिसं हिलावनाचवंगु अनित्य संसास्या धर्म स्वभाव शुद्धकाः नुगः ची
फयेमा धकाः बिचाः हायेका ।

धर्मकीर्ति परिवार

श्रीघः, नःघः, येँ ।

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीको शनीवारिय कार्यक्रम

२०६० श्रावण ३ गते, शनिवार ।
स्थान- धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः, नःघल ।
रिपोर्टर- विजय लक्ष्मी शाक्य

विषय : म्यान्मारमा अध्ययन गर्दाको अनुभव ।

श्री श्यामलाल चित्रकारले संचालन गर्नु भएको यस कार्यक्रममा श्री रमेश रत्न ताम्राकारले आफूले म्यान्मारमा अध्ययन गर्दाको अनुभव वारे प्रकाश पार्नु भएको थियो ।

उहाँले भन्नुभयो प्राकृतिक स्रोतले धनी देश म्यान्मारको यंगोन शहर अति नै मनमोहक छ । जहाँको विश्वविद्यालयमा उहाँले अध्ययन गर्नु भएको थियो । उहाँको भनाई अनुसार बुद्ध धर्मलाई शुद्ध रूपमा थेरवाद बुद्धधर्म चलाउने महान व्यक्ति म्यान्मारका राजा अनोरथ हुन् । यो धर्म निरन्तर रूपमा चली म्यान्मार एउटा थेरवादी बौद्ध राष्ट्र बनेको छ । यो देश पगोडै पगोडा (चैत्य)ले भरिएको छ । त्यहाँका ९० प्रतिशत जनता बौद्धहरू हुन् । अष्टमी, औंसीमा भन्दा पूर्णिमामा बढि मानिसहरू चैत्य दर्शन गर्न जान्छन् । त्यहाँ बुद्धको मूर्ति, बुद्धको चित्र नभएका घर, पसलहरू भेटाउने गान्छो छ ।

दिनहुँ जसो भन्तेहरू भिक्षाटन गरिराख्नु र घर, पसल बाहिर उभी दान दिइरोखको दृश्यले बुद्ध धर्म र भन्तेहरू प्रतिको श्रद्धा छर्लङ्ग हुन्छ ।

विद्यार्थीहरूको अध्ययन कालमा त्रिपिटकको साथै ध्यानमा शमथ र विपस्सना ध्यान गर्नु पर्ने ब्यवस्था भएको कुरा बताउनु भयो । त्यहाँ ध्यानको लागि मात्र पनि विभिन्न देशहरूबाट धेरै मानिसहरू आउने गर्दछन् ।

सिकाउने माध्यममा अंग्रेजी भाषा भएको र सिकाउने विधिमा Lecture Method नै हो । विदेशी विद्यार्थीहरूको लागि निःशुल्क शिक्षा, बस्ने, खाने र भ्रमणको राम्रो ब्यवस्था गरिएको छ ।

भक्तिमार्ग र ज्ञानमार्ग

२०६० श्रावण १७ गते, शनीवार । धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः नःघः प्रस्तोता - रामकुमारी मानन्धर ।

यसदिन श्रद्धेय भिक्षु अश्वघोष महास्थविरबाट भक्तिमार्ग र ज्ञानमार्ग विषयमा प्रवचन भएको थियो ।

प्रवचनको क्रममा उहाँले भन्नुभयो- "बुद्धधर्म मुख्यतः ज्ञानमार्ग हो भक्तिमार्ग होइन । तर आजकल धेरैजसो बुद्धमार्गीहरू ज्ञानमार्गमा भन्दा भक्तिमार्गमा लागी देखावटी धर्मलाई बढि महत्त्व दिन थालेका देखिन्छन् ।

वास्तवमा भगवान बुद्धले उहाँको मूर्तिलाई पूजा गर्दैमा धर्म कमाइन्छ भन्नुभएको छैन । उहाँले त स्वतन्त्र चिन्तन गरी ठीक बेठीकलाई आफैले छुट्याउन सक्नु पर्छ भन्नुभएको छ । तर आजभोली ९५% बुद्ध मार्गीहरू भक्तिमार्गमा परिसकेमा देखिन्छन् । फलस्वरूप धेरैजसो व्यक्तिहरू अरुले जे गर्छ त्यसैलाई अनुसरण गर्दै स्वतन्त्र चिन्तन बाट टाढा रहेका देखिन्छन् ।

ज्ञानमार्गीहरू भक्तिमार्गलाई पछ्याउन सक्दैनन् त्यसकारण भक्तिमार्गको बाहुल्यता भएको समाजमा उनीहरू टिक्न सक्दैनन् ।

तर बुद्धले पापकर्म नगरी चित्त शुद्ध गर्ने र किताबमा उल्लेख गरिएको भन्दैमा आफूले विचार नगरी विश्वास नगर्नु भनी शिक्षा दिनु भएको छ । त्यसकारण बुद्धमार्गीहरूले त्रिपिटकमा उल्लेख गरिएको कुरा भन्दैमा आँखा चिम्ली विश्वास गर्नु ठीक देखिदैन ।"

एकदिने दन्त शिविर

२०६० श्रावण ३१ गते, शनीवार ।

धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः नःघः ।

यसदिन धर्मकीर्ति स्वास्थ्य कमिटी र सिटी डेण्टल केयर सेन्टर कान्तिपथको संयुक्त आयोजनामा एकदिने दन्त शिविर कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको छ । डा. सुदिन शाक्यको नेतृत्वमा ११ जनाको समूहले सेवा प्रदान गरिएको उक्त शिविरमा भन्ते गुरुमाहरू लगायत अन्य उपासक उपासिकाहरू पनि गरी जम्मा ६० जना व्यक्तिहरूलाई दन्त परिक्षण सेवा उपलब्ध गराइएको थियो ।

उक्त शिविर समापनको सिलसिलामा उक्त चिकित्सक समूहको पवित्र सेवाभाव प्रति साधुवाद दिनुहुँदै धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीका अध्यक्ष धम्मवती गुरुमाले कार्यक्रम संयोजक श्री मीनबहादुर शाक्य लगायत सबैलाई उपहार प्रदान गर्नुभएको थियो ।

उक्त स्वास्थ्य समूहमा सम्मिलित रही सेवा प्रदान गर्नुहुने सेवकहरू यसरी हुनुहुन्थ्यो -

- (१) डा. सुदिन शाक्य (२) डा. मधुसुदन राजवंशी
(३) डा. मिङ्मा शेर्पा (४) डा. श्रृजना शाक्य
(५) डा. मनिला प्रधान (६) श्री अर्जुन अधिकारी
(७) श्री ऋषी अधिकारी (८) सुश्री नीना श्रेष्ठ
(९) सुश्री मैया महर्जन (१०) सुश्री अजिता शिल्पकार
(११) सुश्री समिक्षा अधिकारी आदि ।

धर्मपूजा

२०६० भाद्र ५ गते, शुक्रवार ।

धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः नःघः ।

यसदिन धर्मकीर्ति विहार संरक्षण कोषले एक धर्मपूजा कार्यक्रमको आयोजना गरी भिक्षुणी धम्मविजयालाई धर्मपूजा गरिएको थियो ।

धम्मवती गुरुमाको उपाध्यायत्वमा प्रव्रजित हुनुभएका भिक्षुणी धम्मविजयाले भारत स्थित मगध विश्व विद्यालयबाट “बौद्ध जगतमा नारी समानता” विषयमा पि.एच.डि. उपाधि हासिल गर्न सफल हुनु भएको उपलक्षमा उहाँलाई उक्त संस्थाले धर्मपूजा गरिएको हो ।

स्मरणिय छ, कुनैपनि नेपाली प्रव्रजित गुरुमाहरूले पि.एच.डि. वा शासनधज धम्माचरिय उपाधि हासिल गर्न सफल हुनु भएमा उहाँहरूलाई धर्मकीर्ति विहार संरक्षण कोषको तर्फबाट धर्मपूजा गर्ने प्रथा रहँदै आएको छ ।

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीका सदस्य प्रफुल्ल कमल ताम्राकारले संचालन गर्नुभएको उक्त कार्यक्रममा धर्मकीर्ति विहार संरक्षण कोषका सचिव अगम्य रत्न कंसाकारले स्वागत भाषण गर्नु भएको थियो ।

उक्त कार्यक्रममा धर्मकीर्ति विहार संरक्षण कोषका अध्यक्ष पूज्य धम्मवती गुरुमाले आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नुहुँदै भन्नुभयो—

बुद्धोपदेश मंगल सूत्रमा उल्लेखित ३८ प्रकारका मांगलिक कार्यहरू मध्ये “पूजा गर्न योग्य व्यक्तिलाई पूजा गर्नु” पनि एक मंगल कार्य हो । सोही अनुसार यस धर्मकीर्ति विहार संरक्षण कोषले पि.एच.डि. एवं शासन धज धम्माचरिय जस्तो कठिन परीक्षाहरूमा उत्तिर्ण हुन सफल मेहनती नेपाली गुरुमाहरूलाई पूजा गर्ने प्रथा चलाइएको हो ।

उक्त अवसरमा पूज्य भिक्षुणी धम्मवतीले धर्मकीर्ति विहार संरक्षण कोषको तर्फबाट भिक्षुणी

डा. धम्मविजयालाई साधुवाद पत्र प्रदान गर्नु भएको थियो ।

आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्ने क्रममा भिक्षुणी डा. धम्मविजयाले आफूले पि.एच.डि. उपाधि हासिल गर्न सफल हुनुभै पूज्य गुरुवर धम्मवती गुरुमाको ठूलो देन रहेको कुरा प्रकाश पार्नु भएको थियो ।

कार्यक्रमको अन्त्यमा धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीका सचिव रमा कंसाकारले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएको थियो ।

उक्त कार्यक्रममा भिक्षुणी धम्मविजयालाई गुरुमाहरू लगायत धुप्रै उपासकोपासिकाहरूले धर्मपूजा गरी आ-आफ्नो श्रद्धा व्यक्त गर्नुभएका थिए ।

धर्मकीर्ति रनिङ्ग शीलड हाजिरी जवाफ प्रतियोगिता सम्पन्न

२०६० भाद्र २० गते, शनिवार ।

धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः नःघः ।

२५९२ औं धर्मचक्र प्रवर्तन दिवस एवं गुरु पूर्णिमाको उपलक्षमा धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीको आयोजनामा धर्मकीर्ति रनिङ्ग शीलड अन्तर निम्न माध्यमिक विद्यालय बौद्ध हाजिरी जवाफ प्रतियोगिता सम्पन्न गरिएको छ ।

भाद्र १३ देखि १६ सम्म र भाद्र २० गते फाइनल प्रतियोगिता सञ्चालित उक्त प्रतियोगितामा १७ वटा विद्यालयहरूले यसरी भाग लिएका थिए ।

२०६० भाद्र १३ गते, शनिवार

१. न्यूटन चिल्ड्रेन्स एकडेमी, बालुवाटार
२. श्री ५ रत्न राज्यलक्ष्मी देवी मा.वि., बानेश्वर
३. श्री प्रभात मा.वि., श्रीघःनघल
४. शान्ति शिक्षा मन्दिर मा.वि., ठाँही

२०६० भाद्र १४ गते, आइतवार

१. श्री बालसेवा मा.वि., फोछें
२. नेचर बोर्डिङ्ग हाई स्कूल, गोगर्बु
३. श्री भक्त विद्याश्रम मा.वि., रक्तकाली
४. दरवार हाई स्कूल, रानीपोखरी

२०६० भाद्र १५ गते, सोमवार

१. परोपकार आदर्श उच्च मा.वि., भिमसेन स्थान
२. ग्यालेक्सी पब्लिक स्कूल, ज्ञानेश्वर (अनुपस्थित)
३. आनन्दकुटी विद्यापीठ आवासिय मा.वि., स्वयम्भू
४. श्री गीतामाता उच्च मा.वि., विजेश्वरी

२०६० भाद्र १६ गते, मङ्गलबार

भाद्र २० गते को फाइनल प्रतियोगितामा बिजयी

१. गणेश आवासिय मा.वि., स्वयम्भू चक्रपथ
२. दीपज्योती आवासिय मा.वि., गोंगबुँ
३. बुढानिलकण्ठ स्कुल, बुढानिलकण्ठ
४. जुगल इङ्गलिस मिडियम स्कुल, भद्रवास

विद्यालयलाई शील्ड प्रदान गरिनुका साथै विजयी विद्यालय एवं विद्यार्थीहरूलाई पुरस्कार बितरण गरिएको थियो । यस प्रतियोगिताको विस्तृत विवरण अर्को अंकमा प्रस्तुत गरिने छ ।

पूजा च पूजनेर्यानं एतं मंगल मुत्तमं

बिद्यावारिधि (पि.एच.डि.) उपाधि विभूषित भिक्षुणी डा. धम्मविजया प्रति साधुवाद-पौ

पूजनिय गुरुमां धम्मविजया !

बुद्ध समवत् २५३२, बि.सं. २०४५ साल कार्तिक अमेरिकाया लस एन्जल्सय् भिक्षुणी जुयाबिज्याःम्ह छःपिसं बुद्ध जन्मभूमी झीगु नेपाःया हे नां च्वजाइकथं “बौद्ध जगतय् नारीया समानता” विषयस २०५९ सालं मगध विश्वविद्यालय, बुद्धगया, भारतं बिद्यावारिधि (पि.एच.डि.) उपाधि प्राप्त याना बिज्याःगुलिं थनया सकल बौद्ध जनपिं गौरवान्वित जूगु जुल, सकस्यां साधुवाद दछानाच्वंगु जुल ।

बौ रत्नकाजी तुलाधर व मां ब्यूटिफुल तुलाधरया म्स्याय् ज्ञानहिरा तुलाधर कथं बि.सं. २००६ सालं यँया असं, भोताहितिस जन्म जुयाः बौद्ध दर्शनया उच्च अध्ययन तकं ब्वचायेका बिज्यानाः बुद्धिजीवि भिक्षुणी जुयाबिज्यायेत सफलम्ह छलपोल पाखें बुद्धशासन उन्नति बृद्धिया लागाय् तःधंगु योगदान दइगु खँय् सकल नेपाःमिजनपिं आपालं आशावादी जुयाच्वनागु दु ।

धर्मकीर्ति विहारया संस्थापिका गुरुमापिं दो गुणवती व दो धम्मवतीया शिष्या छलपोलं “थेरवाद व महायानया तुलनात्मक अध्ययन” स ताइवानय् तालिम कयाबिज्यागुया लिसेलिसें एशिया, यूरोप व अमेरिकाया थीथी थासय् भ्रमण यानाबिज्यानाः थःत बहुश्रुत सम्पन्न यायेगुलिइ यक्व सफल जूगु खनेदु ।

विभिन्न बौद्ध देशया थीथी बौद्ध संघ संस्थाया दुजः जुया बिजाःम्ह छलपोल गुरुमापाखें बुद्धया शिक्षा शुद्ध रूपं प्रकाशित जुय फयेमा घयागु आशिकालिसें छलपोलया ताःआयु, भिउसाँय् व न्हिथं उन्नति प्रगतिया कामना यासे थुगु साधुवाद-पौ लःल्हाये दुगु जिमिगु अहोभाग्य तायेका च्वना ।

चिरं तिदठ्तु सद्धम्मो ! लोको होतु सुखी सदा !!

अगम्यरत्न कंसाकार

ने.सं. ११२३ गुंलागा दशमी तिथि

सचिव

बु.सं. २५४७, बि.सं. २०६० भाद्र ५ गते, शुक्रवार

धर्मकीर्ति विहार संरक्षण कोष, धर्मकीर्ति विहार

बाल आश्रमलाई सहयोग

बनेपा ध्यानकुटी स्थित मैत्री केन्द्र बाल आश्रमलाई आर्थिक सहयोग दिनुहुने महानुभावहरू यसरी हुनुहुन्छ ।

क्र.सं.	नाता	प्राप्त सहयोग विवरण	कैफियत
१	नीलशोभा पुच धर्मकीर्ति	रु. ५००।-	
२	तीर्थ देव मानन्धर	रु. २००।-	स्व.पुत्रको पुण्यस्मृतिमा
३	अमृत लक्ष्मी, भोटाहिटी	रु. २००।-	
४	त्रिरत्न मानन्धर सपरिवार	भिक्षुहरू, लगायत बाल आश्रमका बालिकाहरूलाई भोजन आदि दान	स्व. मथुरा मानन्धरको पुण्य स्मृतिमा
५	सुखी होतु बुद्ध विहार परिवार	स्कूल, ड्रेस सहित भोजन दान	
६	जुजु काजी शाक्य	रु. २५००/-	स्व. पूर्णचन्द्र शाक्यको पुण्य स्मृतिमा
७	त्रिरत्न तुलाधर	थरि-थरि खेलकूद सामानहरू ।	

मुनि विहारमा नयाँ बुद्ध मन्दिर

भक्तपुर स्थित मुनि विहारमा नयाँ बुद्ध मन्दिर निर्माण भइरहेको छ । उक्त मन्दिरमा प्रतिस्थापनार्थ थाइलैण्डबाट ठूलो बुद्ध मूर्ति र अरहन्त भिक्षु शीवली महास्थवीरको प्रतिमा प्राप्त भइसकेको छ ।

उक्त भवन निर्माणार्थ आर्थिक सहयोगको लागि बुद्ध अस्थिधातु मुनि विहारमा तीन दिनसम्म प्रदर्शन गरिएको समाचार छ ।

मुनि विहारमा ३२ जना कुलपुत्रहरूलाई प्रव्रजित गरी सोही विहारमा तालिम दिइएको कुरा पनि थाहा हुन आएको छ । तालिम प्रदान गरिसकेपछि उहाँहरूलाई बुद्ध शिक्षा अध्ययनार्थ थाइलैण्ड पठाइसकेको समाचार छ ।

स्मरणिय छ, मुनि विहारका अध्यक्ष भिक्षु नन्द र भिक्षु विपस्सीको सत्प्रयासबाट बुद्ध अस्थि धातुलाई थाइलैण्डबाट नेपालमा ल्याइएको हो ।

बुद्धको अस्थिधातु नेपालमा

संयुक्त राष्ट्रसंघले वैशाख पूर्णिमाको महत्त्वलाई दृष्टिगत गरी यस पावन दिनलाई अन्तर्राष्ट्रिय महत्त्वको दिन सम्झी विश्वमा सार्वजनिक बिदा दिने निर्णय गरिएको उपलक्षमा म्यान्मार, श्रीलंका, र थाइलैण्डले राष्ट्रसंघको मुख्य कार्यालय न्युयोर्कमा एक चैत्य निर्माण गर्नको लागि बुद्ध अस्थिधातु प्रदान गरिएको कुरा बुझिन आएको छ । सो बुद्ध अस्थिधातुलाई न्युयोर्कमा स्थापना गरिने भएको छ । उक्त अस्थि धातुलाई पहिले नेपालमा प्रदर्शन गर्नको लागि ल्याइएको थियो । विश्वको थुप्रै राष्ट्रहरूमा प्रदर्शन गरी यस अस्थिधातुलाई न्युयोर्क राष्ट्रसंघको कार्यालयमा स्थापना गरिने योजना रहेको कुरा थाहा हुन आएको छ ।

गत श्रावण २३ गते त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमान स्थलदेखि भव्य जुलुसले यस अस्थिधातुलाई सम्मानका साथ भक्तपुर मुनि विहारसम्म पुऱ्याइएको थियो । उक्त विहारमा अस्थिधातुलाई तीन दिन सम्म प्रदर्शन गरिसकेपछि १ दिन लुम्बिनीमा पनि प्रदर्शन गरिएको थियो । ५ दिन पछि यसलाई थाइलैण्ड लगेको थियो । यस अस्थिधातुलाई नेपालमा ल्याउनु भन्दा पहिला थाइलैण्ड, फ्रान्स, बेलायत, नर्वे आदि विभिन्न देशहरूमा पनि प्रदर्शन गरिसकेको थियो ।

सुखी होतु नेपालको पुनर्गठन

सुखी होतु नेपालको चौठौँ वार्षिक समारोह भिक्षु कोण्डञ्जको अध्यक्षतामा बनेपा स्थित ध्यानकुटी विहार मा सम्पन्न भएको समाचार छ ।

यसको साथसाथै उक्त संस्थाको पदाधिकारीहरूको पुनर्गठन पनि भएको समाचार छ ।

पुनर्गठन विवरण यसरी रहेको छ ।

अध्यक्ष- भिक्षु कोण्डञ्ज, उपाध्यक्ष- फल्समान शाक्य
कोषाध्यक्ष- सुरेश महर्जन, उपकोषाध्यक्ष- सुरज महर्जन
सचिव- भिक्षु निगोध ।

यसको साथै सदस्यहरू पाँचजना पनि निर्वाचन गरिएको थियो । उक्त संस्थाका अध्यक्ष कोण्डञ्ज र उपाध्यक्ष फल्समान शाक्यले बनेपा बाल आश्रामका बालिकाहरूलाई एक एक थान स्कुल ड्रेस वितरण गर्नुभएको थियो ।

३३ औँ वार्षिक साधारण सभा

२०६० श्रावण २४ गते । युवक बौद्ध मण्डल, ललितपुर ।

युवक बौद्ध मण्डलको ३३ औँ वार्षिक साधारण सभा तथा १८ औँ केन्द्रिय कार्य समितिको निर्वाचन सम्पन्न भएको समाचार छ ।

अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका अध्यक्ष भिक्षु बुद्धघोष महास्थविर समक्ष शील प्रार्थना गरी शुरु गरिएको उक्त समारोह उक्त बौद्ध मण्डलका अध्यक्ष अशोकमान शाक्यको सभापतित्वमा सम्पन्न भएको थियो । उक्त सभामा महासचिव सुरेन्द्र शाक्यको तर्फबाट वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन र कोषाध्यक्ष सुनिल बज्राचार्यबाट आर्थिक प्रतिवेदन प्रस्तुत गरिएको थियो । उक्त सभामा मन्तव्य व्यक्त गर्नुहुने महानुभावहरू यसरी हुनुहुन्थ्यो- वरिष्ठ सल्लाहकार- लोकदर्शन बज्राचार्य, पूर्वमेयर बेखारत्न शाक्य, राजपरिषद स्थायी समितिका सदस्य एवं पूर्व उपमेयर बुद्धिराज बज्राचार्य, पूर्व अध्यक्षहरू प्रेमबहादुर बज्राचार्य र मीनबहादुर शाक्य आदि । सोहि सभामा कार्य समितिको निर्विरोध निर्वाचन गरिएकोमा निर्विरोध मनोनित महानुभावहरू यसरी रहनु भएको थियो ।

अध्यक्ष- राजेश शाक्य, उपाध्यक्ष-सानु राजा शाक्य र आशारत्न शाक्य (गम्भिर) ।

महासचिव- सुरेन्द्र शाक्य

सचिवहरू- सुरेन्द्र बज्राचार्य र राजेश शाक्य

कोषाध्यक्ष- सुबिन्द्र बज्राचार्य

उप-कोषाध्यक्ष- हेमरत्न बज्राचार्य

प्रचार सचिव- नविन बज्राचार्य, उपप्रचार सचिव- हेमरत्न शाक्य

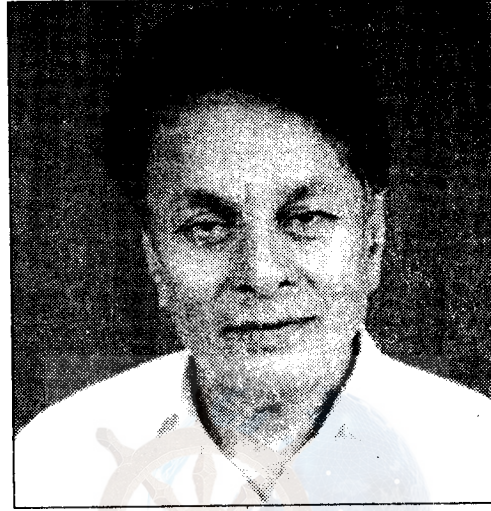
सदस्यहरू- प्रेमबहादुर बज्राचार्य, सुचित्रमान शाक्य,

चन्द्रमान शाक्य, भाइराजा शाक्य, सुगिन्द्र शाक्य,

बुद्धरत्न शाक्य र सानुभाइ शाक्य (नन्द) ।

अनिच्चावत संस्वारा

अनिच्चावत संस्वारा उप्पादवय धम्मिनो ।
उपज्जित्वा निरुज्जन्ती तेसं ऊपसमो सुखो ॥

बुद्धि :

वि.सं. १९९७ साल कार्तिक
(ने.सं. १०६० आश्विन
शुक्लपक्ष अष्टमी)

मदुगुद्धि :

वि.सं. २०५९ साल
आश्विन ४ गते
(ने.सं. ११२२ भाद्र
शुक्लपक्ष चतुर्दशी)

दिवंगत हेमराज वज्राचार्य

जिमि पूजायायबहम्ह श्रीमान् हेमराज वज्राचार्य मदुगु दकिला/दछिया
(वार्षिक पुण्यतिथि) पुण्यतिथिस मदुम्हेसित निर्वाण पद लानाः सुखावति भूवनय्
बास लाय्मा धका कामना यासे श्रद्धाया स्वाँः देछाया ।

जहान : रत्न कुमारी वज्राचार्य
(गाबहाल टोल बुबहाल वनगत, यल)

कायपिं/भौपिं : लोकराज - सबिता वज्राचार्य
भीम राज - मन्जु वज्राचार्य

केहें : भिन माया शाक्य

म्ह्याय्पिं : ज्ञानु शाक्य
सलिना वज्राचार्य

छ्ययपिं : रिजिम शाक्य
रोशन वज्राचार्य
मनिता वज्राचार्य